

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

PATH
P O S S I B L E

UIPO
УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
РОЗВИТКУ ОСВІТИ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОСВІТНИЦЬКОЇ РОБОТИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ЗАХВОРЮВАННЮ НА ТУБЕРКУЛЬОЗ ТА ПОДОЛАННЯ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНИХ НАСЛІДКІВ

методичні рекомендації для педагогічних
працівників закладів дошкільної
та загальної середньої освіти

ЧАСТИНА 2

Київ – 2022

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОСВІТНИЦЬКОЇ
РОБОТИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ
ЗАХВОРЮВАННЮ НА
ТУБЕРКУЛЬОЗ ТА ПОДОЛАННЯ
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ
НАСЛІДКІВ: МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

ЧАСТИНА 2

Київ
2022

УДК 373.2/.5.011.3-051:[616.24-002.5:616-08(075.8)]

Рекомендовано для просвітницької роботи в закладах освіти (лист Державної установи «Центр громадського здоров'я» Міністерства охорони здоров'я України від 18 січня 2022 року №03-09/21/289/22)

Схвалено рішенням методичної ради державної установи «Український інститут розвитку освіти» від 29 квітня 2022 року (протокол № 1)

Навчально-методичний посібник розроблений за ініціативи міжнародної організації PATH, яка впроваджує проект «Підтримка зусиль у протидії туберкульозу в Україні», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID)

Рецензенти:

Андрощук І.М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та історії педагогіки Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

Бахмат Н.В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, заступник декана з наукової роботи та інформатизації освітнього процесу Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Косенчук О.Г., Новик І.М. Особливості просвітницької роботи щодо запобігання захворюванню на туберкульоз та подолання соціально-психологічних наслідків: методичні рекомендації для педагогічних працівників закладів дошкільної та загальної середньої освіти: [навчально-методичний посібник]. Частина 2. Київ, 2022. 104 с.

Подяка

Цей посібник створений завдяки щирій підтримці американського народу, наданої Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) шляхом фінансування проекту «Підтримка зусиль у протидії туберкульозу в Україні». Зміст посібника є відповідальністю авторів та необов'язково відображає погляди USAID чи уряду Сполучених Штатів Америки.

ЗМІСТ

Орієнтовні конспекти занять для дітей щодо запобігання захворюванню на туберкульоз у закладах дошкільної та загальної середньої освіти	4
Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для дітей старшого дошкільного віку (5-6 років)	4
Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 1-го класу	14
Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 2-го класу	20
Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 3-го класу	27
Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 4-го класу	35
Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 5-го класу	43
Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 6-го класу	50
Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 7-го класу	63
Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 8-го класу	76
Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 9-го класу	85
Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 10-го класу	88
Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 11-го класу	98

ОРІЄНТОВНІ КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ДІТЕЙ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ЗАХВОРЮВАННЮ НА ТУБЕРКУЛЬОЗ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для дітей старшого дошкільного віку (5-6 років)

Тема: “Хворобам скажемо: “НІ”, а здоров’ю – “ТАК!”

Мета: формувати у дітей розуміння необхідності дотримання профілактичних заходів щодо запобігання розповсюдження інфекційних захворювань; розвивати бажання і вміння дотримуватися профілактичних заходів, дбати про своє здоров’я; розвивати мислення, увагу, пам’ять; виховувати вміння дотримуватися правил і норм поведінки в колективній діяльності.

Словникова робота: інфекція, туберкульоз, бактерія.

Обладнання: обприскувач; прозорі маски на обличчя для дітей; ватман для плакату; роздруковані кольорові картинки з правилами, які допоможуть уберегтися від інфекції; роздруковані картки для ігор №1 та №2; кольорові олівці; аркуші паперу для малювання.

Хід заняття

Вступна частина

(Слайд 1). **Педагог:** Діти, сьогодні ми будемо говорити з вами про наше здоров’я та хвороби, які можуть чатувати на людей у магазині, лікарні, транспорті, дитячому майданчику та інших місцях. (Слайд 2) Ви, мабуть, звернули увагу, що останнім часом усі дорослі, а інколи й діти носять медичні маски на обличчях. Як ви гадаєте, для чого люди одягають маски?

Відповіді дітей.

Педагог: Так, правильно, для того, щоб шкідливі віруси та бактерії, або їх ще називають інфекцією, не потрапили до нашого організму.

Носіння маски є одним із заходів, які попереджають розповсюдження різноманітних хвороб, що можуть передаватися від людини до людини.

У світі існує дуже багато хвороб, які передаються саме повітряним шляхом, тобто коли людина кашляє або чхає, і їхні частинки розлітаються навкруги. Ці частинки називають вірусом або бактеріями – це малесенькі організми, які людина може й не розгледіти. *(Слайд 3)* Для того, щоб побачити їх, необхідне спеціальне обладнання, наприклад мікроскоп.

(Слайд 4) Найшвидше хвороби розповсюджуються повітряним шляхом. Для того, щоб вас у цьому переконати, пропоную провести експеримент. Візьміть, будь ласка, розпилювач для води. Одягніть захисні маски. Уявіть, що у воді знаходиться вірус, а розпилювач – це людина, яка кашляє або чхає. Станьте в пари, обличчям один до одного. Кожен з вас нехай зробить по три-чотири кроки назад. А тепер, не підходячи один до одного, натисніть на розпилювач. Чи потрапила на вас водичка? Зробіть крок уперед один до одного і знову натисніть на розпилювач. Потім станьте у четвірки, п'ятірки й повторіть дії з розпилювачем.

(Слайд 5) Віруси та бактерії можуть подорожувати в краплинках слюни, що вилітають з рота, коли хтось розмовляє або чхає. Якщо помітите людину, яка чхає або кашляє, тримайтесь від неї якнайдалі, щоб ці краплинки не потрапили і на вас. Отже, якщо хтось захворів та кашляє, то варто тримати відстань до інших людей, щоб їх не наражати на небезпеку. А якщо хтось із тих, що знаходяться поруч, кашляє або чхає, йому теж слід порадити відійти на безпечну відстань.

2. Основна частина

Педагог: *(Слайд 6)* Одного разу, коли я була маленькою/им і йшла/ов із садочка додому, мені зустрілася на дорозі бабуся й розповіла загадкову історію про чарівну країну Здоров'я. Пропоную і вам послухати.

Історія про чарівну країну Здоров'я

(Слайд 7) За високими горами, за дрімучими лісами була країна Здоров'я. В цій країні жили люди, які ніколи не хворіли. *(Слайд 8)* Вони завжди були усміхнені і доброзичливі. *(Слайд 9)* Але раптом після сильної зливи до цієї країни прийшло горе. *(Слайд 10)* Люди один за одним втрачали сили, у них підвищувалась температура, розпочинався кашель. Ніхто в цій країні не міг зрозуміти, що відбувається і як

з цим боротися. (Слайд 11) А розпочалося все з того, що один мандрівник нещодавно повернувся з далекої країни, де люди часто хворіють на інфекційні захворювання, такі як: грип, коронавірус і туберкульоз. (Слайд 12) Він 5 днів провів у каюті з двома мандрівниками, які дуже кашляли. І інфекція потрапила до його організму. (Слайд 13) А коли він прибув додому (до країни Здоров'я), у нього також почався кашель, і він нікому не зізнався, що захворів. За деякий час інфекція почала стрімко набирати обертів.

Мудрець Ай (іграшка у формі лікаря, який дістає з валізи портрет): Тук-тук! Друзі, мене звати мудрець Ай, і я з країни Здоров'я. У мене до вас велике прохання. (Слайд 14) Ми розшукуємо небезпечного злочинця – мікроба Паличку Коха! Подивіться, який він страшний, худий та дуже злий. У нього тулуб у вигляді палички.

Мікроб може перетворитися на невидимку і літати в повітрі. Він шкодить нашому організму, руйнуючи легені людини, оскільки людина захворює на туберкульоз.

- А ви знаєте, що таке легені? Так, це наш орган дихання.
- А хто знає, де він знаходиться у людини?

(Слайд 15) Пропоную провести дослід і дізнатися, наскільки важливі для нас легені. Вдихніть повітря і затисніть свій носик пальцями. Подивимось, хто найдовше зможе протриматися без повітря.

Мудрець Ай: Завдяки нашим легеням ми можемо вільно дихати. А через цього злочинця, Паличку Коха, у країні Здоров'я всі почали хворіти на туберкульоз.

Діти, як ви гадаєте, що необхідно зробити, аби не зустрітися із злочинцем Паличкою Коха, який розповсюджує туберкульоз?

Відповіді дітей.

Мудрець Ай: Правильно, якщо ви будете триматися подалі від людей, які кашляють, а також харчуватися здоровою їжею, робити зарядку, багато часу проводити на свіжому повітрі, а не за комп'ютером чи телефоном, підтримувати кімнату в чистоті, часто її провітрювати, то ваш організм буде сильним і зможе побороти мікроба.

Педагог: Ой, як добре, що завітав Ай і попередив нас. Ну що ж, а ми повертаємось до мешканців країни Здоров'я. *(Слайд 16)* Тривалий час великі мудреці випробовували і винаходили різноманітні ліки задля того, щоб врятувати мешканців своєї країни від цього злочинця, який намагався зашкодити легеням людей. Так з'явилися перші вакцини проти хвороби. Окрім того, мудреці радили людям, що нездужають та кашляють, носити маску, щоб не передавати інфекцію іншим, звернутися до лікаря, а також пити багато води, їсти побільше овочів та фруктів. *(Слайд 17)* Всі, хто дотримувався припису мудреців, за деякий час почали одужувати. Люди у країні Здоров'я були сумлінними, вони виконували всі настанови мудреців, намагалися швидко лікуватись та не передавати інфекцію іншим. З повагою ставилися до тих, хто захворів і одразу звертався до лікаря, а також до тих, хто допомагав один одному в боротьбі з хворобою. Так вони досить швидко подолали хворобу, і з тої пори люди більше не хворіли.

Педагог: Скажіть, будь ласка, як ви гадаєте, мандрівник, коли повернувся додому, які правила порушив? Якби ви були на місці мандрівника, що б ви зробили перш за все, коли повернулися додому? Якої помилки припустилися мешканці країни Здоров'я, коли спілкувалися з мандрівниками? Що слід вчинити людині, якщо вона бачить, що хтось кашляє у присутності інших?

Відповіді дітей.

(Відповідь (на допомогу педагогу): Мешканці країни Здоров'я не пильнували за розповсюдженням інфекції від хворих мандрівників. Їм було потрібно запропонувати хворим одягати маски, використовувати дезінфектори, забезпечити у приміщеннях прибирання та допомогти хворим пройти лікування у спеціаліста).

А тепер нам час трошки відпочити.

(Слайд 18) Фізкультхвилинка

Стали, діти, всі охоче.

Кожен з нас здоров'я хоче.

Піднімайте руки вгору,

Сонце сили додасть хворим.

Присідайте до землі,

Будуть сили немалі.

Пострибали всі мерщій,

Хай покинуть втома й лінь.

Нам же далі працювати,

То й здоров'я треба мати.

Педагог: Розумнички! А ми крокуємо далі. Взагалі віруси та бактерії настільки маленькі, що мешканці країни Здоров'я не могли їх побачити, однак якщо вони потрапляли до організму, то починали шкодити.

Давайте трошки побудемо мудрецами з країни Здоров'я та допоможемо мешканцям більше не зустрічатися з туберкульозом. Для цього пропоную зробити плакат і розмістити там картинки з основними правилами, які допоможуть їм вберегтися від інфекції.

Подивіться уважно на стіл і оберіть ті картинки, на яких зображені правила, що допоможуть мешканцям країни Здоров'я запобігти захворюванню. Спробуємо разом зробити таку пам'ятку не лише для мешканців країни Здоров'я, але й для нас.

Ретельно мити руки з милом

Якщо захворів і кашляєш, то обов'язково кашляй у лікоть

Не брати пальці до рота

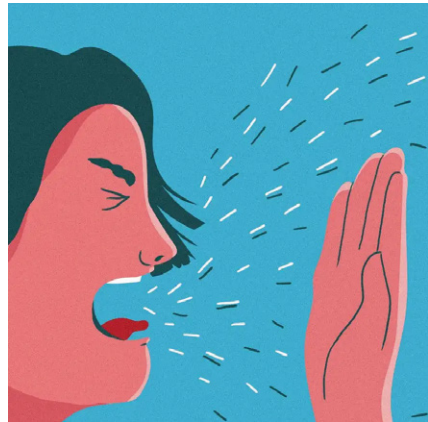
Підтримувати приміщення у чистоті, прибирати бруд та регулярно провітрювати

Харчуватися здоровою їжею, зокрема їсти овочі та фрукти для того, щоб в організмі накопичувалися вітаміни, за допомогою яких можна буде побороти інфекцію

Триматися подалі від людей, які кашляють

Загартовувати свій організм (сонцем, водою, повітрям)

Якщо захворіли, то варто залишитися вдома, щоб не наражати інших на хворобу, а також звертатися за допомогою до лікаря і виконувати всі його приписи

Правила, які сприятимуть швидкому розповсюдженню захворювання

Їжте брудними руками

Частіше спілкуйтесь з людьми, які кашляють

Беріть пальці до рота

Споживайте багато солодкого, фастфуду

Грайте краще на комп'ютері, ніж на подвір'ї

Якщо захворіли, то лікуйтесь вдома, не звертайте за допомогою до лікаря

Якщо діти вагаються з відповідями, педагог робить підказки і коментує вибір дітей, спонукаючи їх до роздумів. Обрані картинки діти приклеюють на плакати (Слайд 19).

3. Заключна частина

Педагог: Ви молодці! А зараз допоможемо мешканцям країни Здоров'я зрозуміти, на які прояви варто звертати увагу, щоб своєчасно виявити хворобу, а також щоб не хворіти.

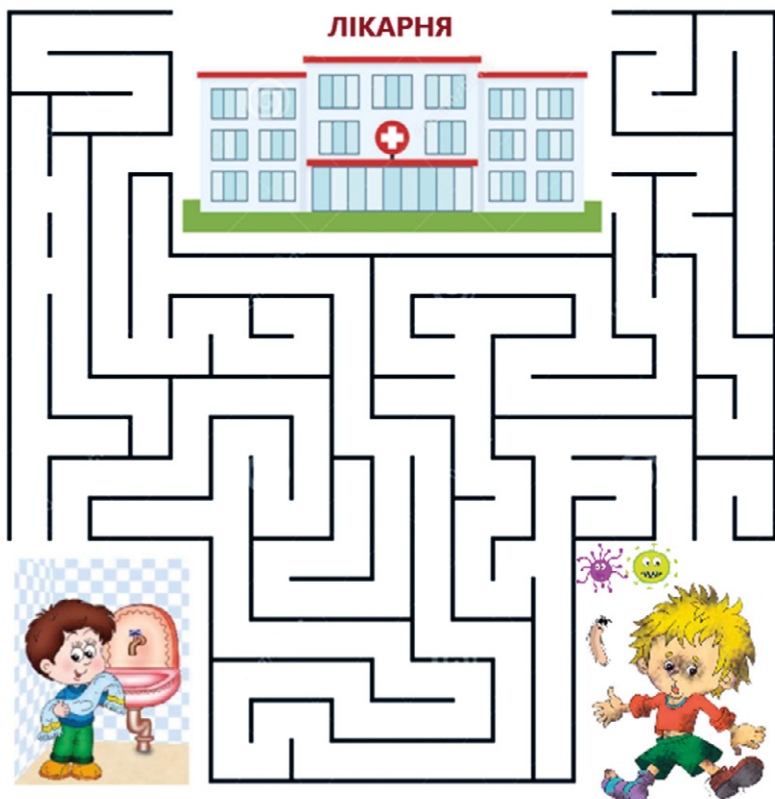
(Слайд 20) Гра №1. Подивіться, будь ласка, уважно на картинки. Обведіть червоним кольором (або назвіть) і позначте стрілочкою всі прояви, за появи яких варто обов'язково звернутися за порадою до лікаря і зробити все можливе, щоб не розповсюджувати інфекцію. Поясніть свій вибір.

Педагог: Розумнички!

Мудрець Ай: Завдяки правилам і проявам захворювання, які ви визначили, можна вберегтись від різних хвороб. Раджу й вам їх дотримуватись. А також дякую вам за те, що піклуєтесь про мешканців країни Здоров'я. Мені не хочеться з вами прощатись, але мушу поспішати й до інших діток, щоб попередити їх про небезпечного злочинця Паличку Коха. Бувайте!

Педагог: (Слайд 21) Гра №2. Діти, подивіться, якийсь лабіринт веде до лікарні. Як ви гадаєте, хто із хлопчиків може швидше захворіти і потрапити до лікарні: той, хто постійно мие руки й дотримується правил гігієни, чи той, у кого брудні руки? Пропоную грати наввипередки. На рахунок один, два, три – гру розпочали.

Педагог: Таким чином, якщо будемо дотримуватися правил (мити руки з милом; робити зарядку; вживати здорову їжу; загартовувати свій організм і виконувати всі приписи лікарів), то хворобам зможемо сказати: “НІ”, а здоров’ю – “ТАК!”.

(Слайд 22) Скажіть, дітки, а ви б хотіли потрапити до країни Здоров’я? Як ви її уявляєте? Яка вона? Тоді пропоную вам намалювати щось про країну Здоров’я, те, що найбільше вам запам’яталося.

Даша Міленко, 9 років, Полтава

Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 1-го класу

Тема: Ми обираємо здоровий спосіб життя

Мета: ознайомити учнів із поняттями: здоровий спосіб життя, особиста гігієна, турбота про власне здоров'я, віруси, бактерії, інфекційні захворювання, кашель, температура, нездужання, медична допомога, допомога оточуючих. Виховувати в учнів доброзичливість, милосердя, емпатію у ставленні до людей, бажання і потребу піклуватися про власне здоров'я й тих, хто потребує допомоги, формувати навички дотримання особистої гігієни, здорового способу життя.

Форма проведення: гра-подорож.

Обладнання: мапа країни Здоров'я, лист, фрагменти пошукового атрибуту, атрибути для проведення ігор, відеозапис.

Місце проведення: в залежності від умов закладу це можуть бути: приміщення класу, фойє, шкільне подвір'я.

Організаційний момент

Повідомлення теми і мети виховного заходу.

Мотивація діяльності

Вчитель: Друзі, нас сьогодні в гості запросила фея країни Здоров'я. Вона надіслала нам лист. Давайте його зачитаємо: *«Дорогі друзі! У нашому королівстві сталася неприємна пригода. Всіх мешканців королівства взяли в полон мікроби, і всі забули про те, що таке гігієна, турбота про власне здоров'я, і внаслідок цього усі почали хворіти. Я прошу вас допомогти мені повернути в країну радість, здоров'я, сміх. Проте шлях до країни – тривалий і непростий. Дорогою необхідно буде виконати завдання, що чекатимуть на вас на різних зупинках. Візьміть із собою наполегливість, взаємодопомогу, бадьорість, завзятість. Я впевнена, що, виконуючи всі завдання, підтримуючи один одного, ви швидко подолаєте шлях і допоможете врятувати мешканців країни. До зустрічі!».*

Отже, чи готові ми вирушити в дорогу? (Так). Фея країни Здоров'я сказала, що підготувала для нас завдання, з якими ми зможемо ознайомитися на різних зупинках. Проте вона не згадала, що ми маємо принести мешканцям країни важливе гасло, слова якого ми будемо збирати дорогою. Тож вирушаємо.

Основна частина.

Вчитель: Перша зупинка буде на «ОСТРОВІ ЗАГАРТУВАННЯ». Діти, ми з вами потрапили на частину материка, яка називається «ОСТРІВ ЗАГАРТУВАННЯ». Подивіться, тут всюди лежать картинки, давайте їх розглянемо (*учні розглядають картинки, коментуючи те, що на них зображено*).

Справді, на картинках показано різні шляхи загартування організму. Для профілактики різних захворювань дуже важливо загартовувати свій організм: приймати душ, сонячні і повітряні ванни, обливатися контрастною водою. Мікроби та бактерії не люблять жити там, де люди дбають про чистоту та здоров'я.

А ви вдома займаєтеся загартуванням? Розкажіть, які загартувальні процедури ви робите разом із батьками? (розповіді учнів). Молодці, за те, що ви гарно попрацювали на цій зупинці, отримуйте картку, на якій написана літера «В». Друзі, це початок гасла, яке ми маємо зібрати й подарувати мешканцям країни Здоров'я.

Рухаємося далі. Друга зупинка – станція «ГІГІЄНИ». На цій станції маємо виконати таке завдання.

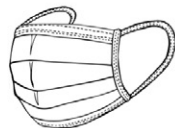

[1] Мультфільм
«Велика тайна
микроби»

Усі ви любите дивитися мультфільми, я пропоную вам переглянути мультфільм[1] і познайомитися з дівчинкою, яку звать Смарта (перегляд учнями мультфільму. Після перегляду мультфільму з учнями проводиться бесіда за його змістом).

- Про яку таємницю дізналася Смарта?
- Чому дівчинка нехтувала правилами гігієни?
- Які бувають мікроби?
- Чого бояться мікроби?
- Чому необхідно тримати в чистоті руки й предмети побуту?

Аби ми не забували про те, що руки необхідно ретельно мити теплою водою з милом, принаймні 30 секунд, Смарта залишила нам картинку, на якій зображено різні предмети. Розмалуйте ті предмети, що допомагають боротися з мікробами (Учні виконують завдання на індивідуальних картках).

Молодці, ви правильно відповідали на запитання, виконали завдання, а тому отримуєте ще одну картку, на якій написано «ЗДОРОВОМУ». Рухаємося далі. Наступна зупинка – станція «ВАКЦИНАЦІЯ».

Друзі, а чи знаєте ви, що бактерії та віруси викликають інфекційні захворювання? Так, наприклад, віруси спричиняють такі захворювання, як грип, коронавірусну інфекцію, а бактерії – туберкульоз. Для того, щоб не захворіти цими інфекційними захворюваннями або хворіти у легкій формі, необхідно робити щеплення. Скажіть, будь ласка, кому з вас робили щеплення? *(відповіді дітей)*.

Пропоную вам подивитися, як відбувається процес вакцинації [2].

[2] Як відбувається процес вакцинації

Для того, щоб закріпити інформацію, пограймо в гру «Вакцини-супергерої».

Ну що ж, ви заслужили ще одну картку. Тримайте її. На картці є напис «ТІЛІ». Ми вже зібрали частину слів гасла для мешканців країни Здоров'я, й час рухатися далі. Подальша зупинка – озеро «ЗДОРОВ'Я» (прим. – цю зупинку варто облаштувати у фойє чи/або іншому осередку класу, де є достатньо простору для проведення руханки).

Пропоную трішки порухатися. Станьмо у велике коло, щоб кожному було зручно повторювати рухи (вчитель на екрані демонструє дитячу руханку «Corn Dance»[3], діти повторюють рухи).

Таким чином, ви отримуєте картку зі словом «ЗДОРОВИЙ», і мандруємо далі. На нас чекає остання зупинка «ПЕРЕВАЛ ДБАЙЛИВИХ».

Кожен із нас потребує піклування, особливо коли хворіємо. Поміркуймо, як ми можемо допомогти тим, хто наразі потребує підтримки (вчитель демонструє учням картинки, відбувається діалог про те, яку допомогу можна запропонувати героям).

Розкажіть, а як ви виявляєте піклування про рідних, коли вони хворіють? А як би ви хотіли, щоб піклувалися про вас? Тепер долучимося до важливої соціальної місії – підтримаємо дітей, які нині знаходяться в лікарні. Для цього на паперових долоньках намалюємо смайлики й напишемо для них побажання швидкого одужання (*учні малюють на вирізаних із паперу долоньках смайли та пишуть побажання*). Ваші смайли ми найближчим часом передамо в дитячу лікарню хворим діт-

кам, щоб вони знали про те, що ми пам'ятаємо про них і всіляко їх підтримуємо. Натомість всі ви отримуєте останнє слово, якого бракує у гаслі, – і це слово «ДУХ».

Підсумок.

Ось ми і дійшли до країни ЗДОРОВ'Я, де нас зустрічає її Фея.

Фея: Я рада вас вітати в нашому королівстві. Зараз викладемо гасло із тих слів, які ви отримували на зупинках (*учні викладають прислів'я «У ЗДОРОВОМУ ТІЛІ – ЗДОРОВИЙ ДУХ»*).

Фея: Тепер усі разом проговоримо це прислів'я (*учні разом вголос промовляють прислів'я*). Ой, дивіться, все навколо починає змінюватися, засвітило сонечко, мешканці почали посміхатися. Дякую вам за те, що допомогли звільнити нашу країну від мікробів. Тепер усе буде, як і раніше – наші мешканці будуть здоровими.

До нових зустрічей!

Аналіз виховного заходу.

Що вдалося, а що ні. Чи досягнуто мети.

Джерела:

1. Велика тайна – мікроби. Смартга та диво-сумка. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MjsJ8EUku8g>.
2. Вакцини – справжні герої і як говорити про вакцинацію в НУШ. URL: https://www.youtube.com/watch?v=L89AHdmkQ98&list=PL_zDp5rG6HqsdoC9tomjDi3uzaw6rKpMX&index=3.
3. Дитяча руханка, фізкультхвилинка «Corn Dance». URL: https://www.youtube.com/watch?v=omeG5Pn_iOI.
4. Найбільший урок у світі: Як провести у своєму класі? URL: <https://osvitoria.media/experience/yak-provesty-interaktyvnyj-urok-pro-shheplennya/>.
5. Як говорити про вакцинацію в Новій українській школі? Навчання для вчителів початкових класів. URL: <https://www.ed-era.com/vaccination/>.

Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 2-го класу

ЛАБОРАТОРІЯ ЮНИХ ДОСЛІДНИКІВ

Тема: «Вчимося етикету кашлю та чхання»

Мета: закріпити знання учнів про поняття «мікроби», «інфекційні захворювання», вчити розпізнавати основні ознаки захворювань: кашель, температура, нежить, нездужання; під час практичної діяльності змоделювати ситуації, що спрямовані на засвоєння учнями можливих шляхів поширення інфекційних захворювань, у тому числі й туберкульозу; сформувати практичні навички дотримання етикету кашлю.

Місце проведення: дослідницький осередок класу.

Обладнання: аркуші білого паперу, кольорові олівці, фліп-чарт, плакати, матеріали для проведення дослідів.

Вчитель: Любі друзі! Я радо вас вітаю в лабораторії юних дослідників. Саме тут творяться дива. Усім дослідникам, які працюють у лабораторії, необхідно дотримуватися таких правил:

- спостерігаємо;
- досліджуємо;
- аналізуємо;
- узагальнюємо.

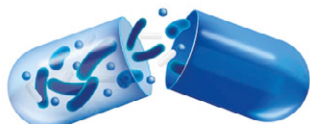
Як справжні дослідники, результати спостережень ми будемо заносити до спеціальних бланків (*додається*). Ви готові поринути у світ досліджень і експериментів? (*Так*). Тоді розпочинаємо.

Мабуть, ви неодноразово чули таке слово, як «мікроби»? А що таке мікроби? (*Відповіді учнів*). Так, правильно, мікроби – це крихітні живі організми, які не можна побачити, не скориставшись для цього спеціальним приладом, який називається мікроскоп. Мікроби мешкають повсюди: на поверхні, в повітрі, у воді.

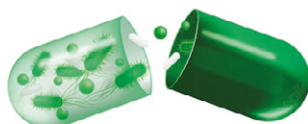
А як ви уявляєте собі мікроби, які вони? Спробуймо пофантазувати й намалюємо їх (*учні малюють уявні мікроби, а потім презентують свої малюнки*).

Мікроби бувають корисними та шкідливими.

Корисні мікроби – це друзі людей, вони містяться у продуктах харчування, напоях (в йогуртах, кефірі), повітрі. Такі корисні мікроби називаються пробіотиками. Під мікроскопом вони виглядають ось так (*учитель демонструє учням картинку*).

Lactobacillus

Escherichia coli

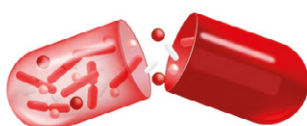
Streptococcus thermophilus

Bifidobacterium

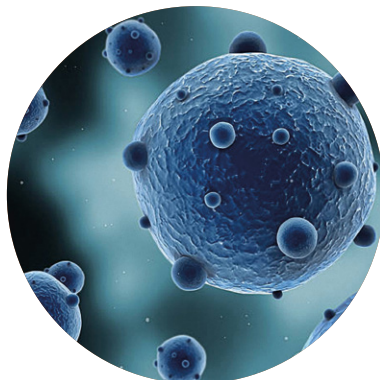

Enterococcus faecium

Bulgarius

Натомість, шкідливі мікроби – це наші вороги, які тільки чекають слушної нагоди, щоб завдати нищівного удару людині, й вона захворіла. Зверніть увагу, як шкідливі мікроби виглядають під мікроскопом (*учні розглядають картинку*).

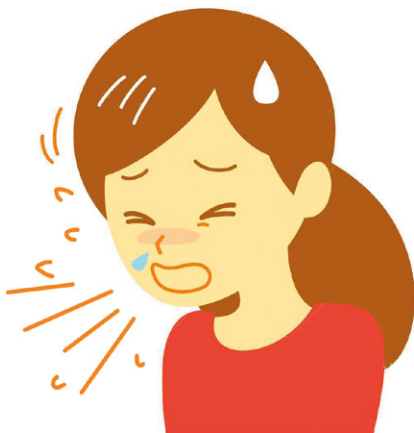
Друзі, різні хвороби спричиняються різними вірусами і бактеріями. Наприклад, така хвороба, як туберкульоз, викликана бактерією (її ще називають паличкою Коха, вона названа на честь німецького мікробіолога Роберта Коха, який уперше описав цю бактерію), а на COVID-19 люди хворіють унаслідок зараження вірусом.

Відтак, постає слушне запитання: як захиститися від шкідливих мікробів і не допустити їх у своє життя? Надійним захистом від шкідливих мікробів є дотримання людьми правил особистої гігієни, гігієни дихання, тримання в чистоті приміщення. Для того, щоб не підхопити хворобу, важливо часто мити руки, адже більшість мікробів знаходяться на руках. Також необхідно, щоб руки були чистими і під час кашлю та чхання, адже мікроби переносяться з краплями, що при цьому виділяються. У цьому разі важливо дотримуватися етикету кашлю (користуватися хустинкою, носити маску, не торкатися руками очей, носа, рота, кашляти в лікоть).

Отже, брудні руки, відсутність індивідуальних засобів захисту – є першим джерелом, звідки в організм людини можуть потрапити шкідливі мікроорганізми. А як цей процес відбувається, ми з вами перевіримо.

Найпоширенішим способом інфікування хворобою є порушення етикету кашлю. Спробуймо розібратися з тим, що може трапитися, якщо під час кашлю чи/або чхання не користуватися хустинкою й не носити маску.

Друзі, краплі, які ви бачитимете у досліді, подібні до крапель, які людина виділяє під час кашлю. Хвороботворні мікроби розмножуються в організмі хворої людини, вони у великій кількості потрапляють у ті самі краплі, що виділяються під час кашлю (малюнок).

Переконаймося ж, чи справді це так відбувається. Для цього ми з вами проведемо декілька дослідів.

Дослід 1 [3] (з водяними розпилювачами).

1. Об'єднайте по 2–5 учнів у групи.
2. Для кожної групи підготуйте «посадкову смугу» для кашлю, розпилювач, сантиметрову стрічку, «велику руку».
3. Щоб продемонструвати, на яку відстань розповсюджуються мікроби під час кашлю, учні кожної групи за чергою тримають розпилювач у кінці «посадкової смуги» та імітують кашель, розпилюючи розчин на папір. Перед «кашлем» (розпилюванням) учні мають спрогнозувати, на яку відстань за довжиною та шириною буде розпилено розчин. Після «кашлю» учні вимірюють відповідну відстань.
4. В подальшому учні спостерігають, що відбувається, якщо закрити рот рукою під час кашлю: мікроби залишаються на руках та потрапляють на все, до чого людина торкається. Один учень у кожній групі «кашляє», а другий тримає картонну руку на відстані 2–5 см від розпилювача.
5. Учні мають побачити, що відбувається, коли ми під час кашлю прикриваємо рот хустинкою. Попросіть інших двох учнів кожної групи відповідно «кашляти» та тримати хустинку перед розпилювачем.

[3] e-Bug: наукове шоу: плани уроків, робочі аркуші, плакати та заходи: Етап 1. Освітній ресурс Основний рівень 1 / Наука. Агенція громадського здоров'я Англії. 57 с

Дослід 2 (з водяним розпилювачем)

Вчитель: Друзі, пропоную вам провести ще один дослід. Для досліду нам потрібні: 2 розпилювачі води, сіль, 2 аркуші паперу (прим. – можна взяти ганчірку темного кольору). В один розпилювач я наливаю чисту воду. У другий розпилювач також наливаю воду і додаю сіль. У нашому досліді сіль імітуватиме зараження мікробами. На фліп-чарт я прикріплю два аркуші паперу. На один аркуш паперу розпилить чисту воду, а на інший – розчин солі (учні виконують дії). Дамо обом аркушам висохнути.

Вчитель: Скажіть, будь ласка, що сталося з аркушами паперу після їхнього висихання? (відповіді учнів; прим. – після висихання сіль проявиться, і це продемонструє, що краплі, які оком сприймаються однаково прозорими, можуть переносити інші агенти, в тому числі й велику кількість мікробів).

Вчитель: Отже, який висновок ми зробимо після такого досліду? Про що саме ви дізналися (*учні роблять висновки: якщо прикрити ніс і рот хустинкою, носити маску, ми можемо зменшити кількість мікробів, які можуть потрапити в організм, і тим самим зменшимо ризик зараження інфекційними захворюваннями*)? Запишіть результати до бланка.

Закріпимо разом правила етикету, яких необхідно дотримуватися в разі застуди (*кожен учень за чергою називає одне правило, а вчитель записує його на дошці*).

Ще одним джерелом поширення шкідливих мікробів є брудні руки. А чи знали ви, що на руках людини знаходиться найбільша кількість мікробів? Туди вони потрапляють з усього, до чого ми торкаємося. Потискаючи руки один одному під час вітання, ми передаємо велику кількість мікробів іншій людині. Тому потрібно завжди ретельно мити руки теплою водою з милом щонайменше 30 секунд. Яким чином мікроби зосереджуються на руках, ми з вами перевіримо.

[4] e-Vug: наукове шоу: плани уроків, робочі аркуші, плакати та заходи: Етап 1. Освітній ресурс Основний рівень 1 / Наука. Агенція громадського здоров'я Англії. 57 с

Дослід 3 [4] (з водою). Для проведення цього досліду вчителю необхідно підготувати: кілька мисок з водою, ще одну миску з водою, в якій слід розвести миючий засіб, порошок активованого вугілля, коктейльні палички.

1. Скажіть учням, що поверхня води в мисках виконує роль їхніх рук, а перець – шкідливих мікробів, які потрібно буде змити.
2. Занурте кінець коктейльної палички у миску з водою, а потім у перець. Обережно покрутіть паличкою по колу і поясніть, що використання води для миття рук лише переміщує мікроби навколо.
3. Опустіть паличку в миску з миючим засобом, а потім – у воду з порошком активованого вугілля.
4. «Порошок активованого вугілля» (мікроби) рухатиметься до країв миски, коли мило потрапить на поверхню води.
5. Розкажіть учням, що це пояснює, чому використання мила під час миття рук є важливим. Цей процес розкладає жири на поверхні рук, у яких затримуються мікроби, а потім їх можна буде змити під проточною водою.

Отже, який висновок ми напишемо до бланку? (Учні роблять записи у бланку)

Для того, щоб не передавати мікроби один одному під час вітання, поміркуюємо над тим, як можна привітатись один з одним без рукостискання. Продемонструйте, які правила вітання ми можемо впровадити у своєму класі (учні пропонують свої варіанти й демонструють їх).

Вчитель: Отже, ми переконалися, що в боротьбі із хвороботворними бактеріями гігієна рук є дуже важливою. Однак у профілактиці інфекційних захворювань, а особливо у профілактиці туберкульозу, важливо, щоб людина дихала чистим повітрям, тому, щоб очистити приміщення від мікробів, необхідно проводити провітрювання та вологе прибирання приміщень, у яких знаходяться люди. Пропоную вам переконатися в тому, як зникають мікроби під час провітрювання приміщення.

Дослід 4 (з повітрям, дослід демонструє зменшення кількості мікробів у навколишньому середовищі під час провітрювання).

Для проведення досліді нам знадобляться мильні бульбашки, віяло. Станьте, будь ласка, парами, обличчям один до одного. Один/на учень/учениця в руках тримає мильні бульбашки, інший/ша – віяло. Запропонуйте учням, які тримають мильні бульбашки, спрямувати їх на учня/ученицю, які стоять напроти. Якщо учні, які знаходяться напроти, застосують віяло та створять навколо себе потік повітря, то кількість бульбашок, що досягають їх, буде меншою.

Ми з вами гарно попрацювали, а тепер пограймо в гру, яка називається «Правда чи вигадка». Я буду зачитувати вам факти про мікроби, а ви казатимете – це правда чи вигадка.

1. Мити руки потрібно холодною водою з милом.
2. Руки необхідно мити щоразу після повернення з вулиці, витирання носа, очей, прикривання рота під час кашлю тощо.
3. Мікроби можуть передаватися шляхом рукостискання.
4. Миття рук – найкращий спосіб зупинити поширення мікробів.
5. На планеті мікробів більше, ніж інших видів живих організмів.
6. Мікроби знаходяться повсюди! Вони різні за розмірами та формами.
7. Мікроби можуть жити на поверхні рук 5 хвилин.
8. Усі мікроби, які є на планеті, – шкідливі.

9. Така хвороба, як туберкульоз, спричиняється бактерією, яка називається паличкою Коха.
10. Для того, щоб хвороботворні мікроби не поширювалися під час кашлю, і важливо користуватися засобами особистої гігієни.

Молодці! Друзі, у нас залишилося ще одне завдання. Нам необхідно узагальнити інформацію, яку ви записували у бланки, й зробити колаж-малюнок «Вчимося етикету кашлю», який ми передамо дітям у заклад дошкільної освіти (*учні разом роблять пам'ятку у вигляді колажу*), щоб вони також вчилися протидіяти інфекційним хворобам.

Підсумок роботи у формі рефлексії.

Джерела:

e-Bug: наукове шоу: плани уроків, робочі аркуші, плакати та заходи: Етап 1. Освітній ресурс Основний рівень 1 / Наука. Агенція громадського здоров'я Англії. 57 с.

Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 3-го класу

ГРА-КВЕСТ ДЛЯ УЧНІВ ТРЕТЬОГО КЛАСУ

Тема: «Біла ромашка – символ чистих легень»

Мета гри-квесту «Біла ромашка – символ чистих легень» – формування в учнів третього класу знань про основні ознаки та шляхи передачі (дотик, чхання, кашляння) туберкульозу, правила захисту щодо запобігання інфекційному захворюванню, необхідності збереження та зміцнення власного здоров'я, засвоєння правил збереження власного здоров'я, потреби у веденні здорового способу життя; навичок користуватися особистими засобами гігієни.

Квест – це гра-пригода, у яку учні поринають разом, виконуючи завдання творчого характеру.

Ресурси: фліп-чарт, фломастери, пелюстки квітки ромашки, картки із записами правил, написи із назвами станцій, конверти для завдань, картки із завданнями, презентація, відеоматеріали, комп'ютер (планшет).

Місце проведення: класна кімната.

Час проведення: 50 хв.

Організаційний етап

Вчитель заздалегідь продумує сюжет квесту, місце його проведення, розробляє правила, зміст завдань, що виконуватимуть учні, організовує ігрове середовище, добирає необхідний ігровий матеріал.

Початок гри-квесту

Ведучий: Любі друзі! Щорічно 24 березня у світі відзначається день боротьби з туберкульозом. Туберкульоз – це інфекційне захворювання, яке виникає тоді, коли в організм людини потрапляють шкідливі бактерії. Там вони починають розмножуватися й уражають внутрішні органи, а найчастіше страждають легені. Захворіти на туберкульоз може кожен. Щороку у світі та Україні лікарі фіксують тисячі випадків нових захворювань. Хочу зазначити, що лікування цієї хвороби довготривале й здійснюється під суворим контролем лікаря. Якщо вчасно

не звернутися до лікаря або ігнорувати хворобу – це може призвести до негативних наслідків для людини: без лікування хвороба доволі швидко та впевнено прогресує й загрожує виснаженням людини та навіть смертю. Відтак, необхідно бути вкрай обережним, щоб не пропустити хворобу.

Як же розпізнати симптоми, які проявляються внаслідок захворювання? У людей, які хворіють на туберкульоз, спостерігаються тривалий кашель, підвищена температура тіла, у них з'являється задуха, знижується апетит, вони швидко втомлюються. Для того, щоб зменшити ризики захворювання на туберкульоз, на 3–5 день після народження малюкам роблять спеціальне щеплення. Щоб не захворіти на туберкульоз, необхідно знати правила запобігання цьому захворюванню, а також вміти розрізняти основні симптоми хвороби. Під час сьогоденішнього квесту ми дізнаємося про ці правила, а також з'ясуємо, яку квітку вважають символом чистих і здорових легень, але для цього нам необхідно виконати декілька творчих завдань.

Перед тим, як ми з вами розпочнемо гру, я вас ознайомлю із правилами (*ведучий зачитує й вивіщує на дошку правила квесту*).

Правила проходження квесту:

1. Пам'ятайте, що гра-квест має обмеження в часі.
2. Для того, щоб отримати ігровий елемент і продовжити квест далі, вам необхідно виконати творчі завдання.
3. Уважно слухайте завдання, які зачитує ведучий.
4. Обговорюйте зміст пропонованих завдань разом, дослухайтеся до думки інших, пропонуйте власні рішення.
5. Поважайте думку один одного.
6. Якщо відчуваєте, що вам складно виконати завдання, можете звернутися до ведучого за підказкою.
7. Пам'ятайте, що під час проходження квесту ви можете скористатися підказками лише тричі.
8. Будьте уважними, наполегливими, толерантними один до одного.

Будьте уважними – ми розпочинаємо! Вирушаємо до станції, яка називається «Довідкова».

● СТАНЦІЯ «Довідкова»

Друзі, ми з вами знаходимося на станції, яка називається «Довідкова». Господарює на ній мудра тітонька Сова. Привітаймося з господинею!

Учні: Добрий день!

Тітонька Сова: Добрий день, діти! Рада вітати вас у себе в гостях. Я приготувала для вас два завдання. Скажіть, будь ласка, ви любите мультфільми? (Так) Тоді я запрошую Вас до перегляду мультфільму [5]. Прошу бути уважними, оскільки після його перегляду ви маєте виконати завдання.

[5] Мультфільм про лікування туберкульозу

Завдання 1.

(Після перегляду мультфільму з учнями проводиться бесіда за його сюжетом. **Рекомендації для вчителя** – під час відповідей учнів звертайте їхню увагу на те, що людина, яка захворіла та має нежить і кашель, повинна: турбуватись про тих, що знаходяться поруч, та запобігати поширенню інфекції – не ходити до школи, використовувати маску, дотримуватись дистанції тощо; своєчасно звертатись до лікаря і уникати самолікування; дотримуватись рекомендованого лікування до повного одужання).

Друзі, головний герой мультфільму інфікувався бактерією, яка викликає туберкульоз. Давайте з вами пригадаємо сюжет мультфільму й поміркуємо:

- як хлопчик міг інфікуватися бактерією туберкульозу?
- чи правильно вчинив інший герой мультфільму, що не користувався хустинкою під час кашлю?

- за якими ознаками ти зробив висновок про те, що хлопчик захворів?
- що робив лікар для того, щоб з'ясувати, як називається хвороба?
- як саме відбувалося лікування хлопчика?

Тітонька Сова: Молодці, ви були дуже уважними, тому правильно відповідали на запитання. За це я вам подарую пелюстку однієї чарівної квітки (*дає дітям пелюстку ромашки*). А що це за квітка – ви дізнаєтеся лише тоді, коли виконаєте усі завдання і зберете усі її пелюстки.

Отже, такою хворобою, як туберкульоз, можна заразитися через крапельки виділень, що потрапляють у повітря, коли люди, які хворіють, чхають чи кашляють. Тому дуже важливо дотримуватися етикету чхання і кашлю. Тож маю до вас таке завдання. (**Рекомендації вчителю.** *Рекомендуємо педагогам ознайомитися з основними правилами дотримання етикету кашлю*).

Правила. Якщо кашляєте самі.

Якщо у вас з'явився кашель, краще залишитися вдома, варто обмежити контакти задля запобігання зараженню інших людей, рідних та близьких, звернутися за консультацією до лікаря та дотримуватися його рекомендацій.

Етикет кашлю в ситуаціях, коли кашель виник раптово, й при цьому ви маєте контакти з оточуючими:

- Кашляйте у хустинку чи/або серветку.
- Одразу викиньте використану серветку до смітника.
- Кашляти можна й у згин ліктя.
- Після відкашлювання обов'язково вимийте руки з милом чи/або скористайтесь для цього антисептиком.
- Користуйтеся захисною медичною маскою та/або іншими засобами захисту органів дихання та слизових оболонок очей.

Правила поведінки, якщо кашляють поряд з вами

Якщо ви перебуваєте у місці, де одночасно перебуває велика кількість людей, у такому разі варто: користуватися захисною маскою, дотримуватися соціальної дистанції (2 м), за можливості, уникайте місць великого скупчення людей.

Завдання 2.

Учням необхідно обрати картинки, на яких зображено правильну поведінку під час кашлю і чхання.

Тітонька Сова: Молодці, ви правильно обрали картинки. За це я вам подарую ще одну пелюстку квітки (дає дітям пелюстку ромашки).

Ведучий: Дякуємо Вам, тітонько, до побачення! Нам час рухатися далі. Діти, ми вирушаємо на станцію, яка називається «Профілактична».

● СТАНЦІЯ 2 «Профілактична»

Ведучий: Ось ми й прибули на станцію. Як ви гадаєте, а чому вона так називається? (учні висловлюють свої припущення).

Так, справді, для того, щоб люди не хворіли, потрібно проводити профілактичні заходи, зокрема правильно мити руки, вживати корисну їжу, дотримуватися режиму дня, вести здоровий спосіб життя, робити регулярне провітрювання та вологе прибирання приміщень, уникати контактів з особами, що кашляють, або зберігати соціальну дистанцію, застосовувати маски у місцях скупчення людей, використовувати дезінфектори.

Подивіться, тут на столі хтось залишив конверти. Погляньмо, що в них знаходиться (вчитель відкриває перший конверт із завданням).

Завдання 3.

Я відкриваю перший конверт.

У першому конверті знаходяться захисні медичні маски (вчитель дістає із конверта захисні маски, які індивідуально упаковані, відповідно до кількості дітей), а ще тут є завдання, послухайте його: «Шановні друзі, ви тримаєте в руках захисну медичну маску. А чи знаєте ви, для чого вона потрібна? (відповіді учнів). Ви правильно сказали про те, що медична маска запобігає зараженню різними інфекційними захворюваннями, але для того, щоб вона виконувала захисну функцію, її необхідно правильно одягати і знімати. Пропоную вам одягнути захисну маску, а потім її зняти. Дуже важливо, щоб ви робили це правильно»

[6] які бувають маски й як правильно їх носити

(Рекомендації вчителю: під час виконання учнями завдання акцентуйте їхню увагу на необхідності дотримання правил використання медичних масок, а саме: перед одяганням маски варто вимити руки з милом або обробити їх антисептиком; маска повинна щільно прилягати до обличчя і закривати рот, ніс та підборіддя; одягати маску необхідно так, щоб металевий затискач знаходився згорі й щільно прилягав до носа; звертайте увагу учнів, що під час носіння маски не слід торкатися її руками; знімати маску необхідно, тримаючи її за вушні петлі; після використання маску потрібно викинути в смітник із кришкою, а руки обробити антисептиком або вимити з милом. Інформацію про те, які бувають маски й як правильно їх носити, ви знайдете тут [6]).

Молодці, ви дуже добре виконали завдання! Тому отримуєте ще одну пелюстку чарівної квітки (вчитель дає учням пелюстку ромашки). І ми маємо інше завдання.

Відкриваємо конверт №2, у якому є таке завдання.

Завдання 4

Діти, ви вже багато знаєте про інфекційні захворювання, у тому числі й про таку хворобу, як туберкульоз. Пропоную вам закріпити знання й визначити, що з пропонованих висловлювань є правдою, а що міфом. (Учні грають у гру «Правда та міфи про туберкульоз». Для цього необхідний комп'ютер або планшет)

Гра «Правда та міфи про туберкульоз».

Молодці! Так, справді, важливе значення у профілактиці захворювання на туберкульоз має дбайливе ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих. Для того, щоб захистити себе від туберкульозу, необхідно систематично провітрювати приміщення та робити вологе прибирання, дотримуватися правил особистої гігієни, вживати у своєму раціоні корисну їжу, вести здоровий спосіб життя. Ви впоралися із завданням, тому отримуєте ще одну пелюстку квітки (*вчитель дає учням пелюстку ромашки*).

І в нас залишилося завдання із конверта №3, зачитаймо його.

Завдання 5

«Друзі, важливою складовою запобігання захворюванню є розпорядок дня. Важливо прокидатися в один і той самий час, зранку проводити гігієнічні процедури, робити зарядку, снідати, упродовж дня робити фізичні вправи, вчасно обідати та вечеряти корисною їжею, увечері здійснювати гігієнічні процедури й вчасно лягати спати». А ви дотримуетесь розпорядку дня? (*учні за чергою розповідають про те, який розпорядок дня дії у них дома*). Молодці! Цього разу я дарую пелюсточку квітки кожному з вас (*вчитель роздає кожній дитині пелюстку ромашки*).

А нам час вирушати до іншої станції, і називається вона «Здоров'ятко».

● СТАНЦІЯ «Здоров'ятко»

На цій станції нам з вами необхідно виконати таке завдання: кожного разу, коли ви виконували завдання, ви отримували пелюстку від чарівної квітки. Давайте усі зібрані пелюстки зберемо в одну квітку і побачимо, яка квітка в нас вийшла. (*Вчитель на дошці прикріплює середину квітки, до якої учні чіпляють зібрані пелюстки*). Що це за квітка? (*Ромашка*). Так, справді, ми зібрали з вами квітку ромашку, яка є лікарською рослиною й символом здорових і чистих легень. Ще у кінці 19 століття проблемою людей, які хворіли на туберкульоз, переймалися благодійники, які організовували різні акції на підтримку хворих. На свої акції люди приносили білі ромашки, які привертати увагу своєю ніжністю. Небайдужі жертвували кошти на лікування хворих, і з тих пір символом 24 березня – Всесвітнього дня боротьби із туберкульозом – є біла ромашка.

Ми зібрали з вами красиву квітку, я пропоную кожному назвати одне правило, якого необхідно дотримуватися, щоб бути здоровим і не захворіти на туберкульоз. Ці правила ми напишемо на пелюстках

квітки (*учні називають правила; вчитель або учні записують їх на пелюстках квітки*).

Закінчення квесту.

А тепер давайте ромашку з правилами прикріпимо до стіни в нашому класі, вона буде нагадувати нам про правила, яких ми будемо дотримуватися, щоб не захворіти.

Джерела:

1. Методика гігієнічної обробки рук, робочих поверхонь при вірусних і бактеріальних інфекціях. URL. <https://nuozu.edu.ua/n/p/6066-metodychni-rekomendatsii-metodyka-hihienichnoi-obrobky-ruk-robochych-poverkhon-pry-virusnykh-i-bakterialnykh-infektsiiakh>.
2. Мультик про лікування туберкульозу. URL. <https://www.youtube.com/watch?v=cs-1dV7HffM>.
3. Сьогодні Всесвітній день боротьби з туберкульозом. URL. <https://bdzhola.com/news/sogodni-vsесvitnij-den-borotbi-z-tuberkulozom>.
4. Як говорити про вакцинацію в Новій українській школі? Навчання для вчителів початкових класів. URL: <https://www.ed-era.com/vaccination/>.

Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 4-го класу

ТРЕНІНГОВЕ ЗАНЯТТЯ

Тема: «Щоб не захворіти на туберкульоз – зміцнюємо імунітет»

Мета: привернути увагу учнів початкової школи до проблеми, оновити базові знання про туберкульоз та його профілактику, розвинути навички свідомого ставлення до інфекційних захворювань, зокрема на туберкульоз, розвинути здатності та потребу в дотриманні правил особистої гігієни, здорового харчування, здорового способу життя.

Тривалість тренінгового заняття: 60 хв.

Обладнання: три розрізані картинки для пазлу та картинки із зображенням корисних і шкідливих продуктів для вправи «Зроби вибір», вирізана з паперу веселка для правил та рефлексії, фліп-чарт, презентація, картинки із зображенням бактерій, комп'ютер, відео «Корисні підказки. Імунітет», ватман, клей, колекції картинок для колажу, скринька для виконання завдань, папір для малювання, олівці, фло-мастери, фарби.

Хід тренінгового заняття:

Вступна частина.

Вправа «Зроби вибір». Учні об'єднуються у три команди за принципом пазла (*вчитель тримає в руках коробку, у якій є частинки картинок, з яких необхідно скласти пазл. Кожен учасник бере одну картинку й шукає до неї частинки. Усього учні мають зібрати три різні картинки. Учні, які зібрали пазл, далі працюють в одній команді*). Членам команди пропонується обрати колір: червоний, жовтий, зелений. Учасники отримують конверт із секретним завданням. Після «таємного» ознайомлення зі змістом завдання команди червоних і зелених шикуються в шеренги так, щоб відстань між ними була (приблизно) 1 м. При цьому червоні мають дивитися у потилицю зеленим і розташовуються таким чином, щоб команда жовтих знаходилась між іншими двома командами.

Команда червоних отримує картки з позначенням продуктів, що приносять користь (морква, молоко, риба, яблука, шпинат, квасоля, груші, горіхи тощо). Команда зелених отримує картки з назвами популярних та привабливих, але шкідливих продуктів (бургер, лимонад, картопляні чіпси, морозиво, сухарики тощо). Учасники команди жовтих не отримують карток, їхнє завдання – ознайомитись із картками, які пропонують червона і зелена команди, та обрати, що їм до вподоби. При цьому команда червоних і зелених всіляко пропагує свій товар, але пошепки, щоб не заважати іншим та не розсекречувати свої наміри.

Коли команда жовтих робить свій вибір щодо продуктів, які їм подобаються більше, вони збираються, відповідно, навколо червоної або зеленої команди. Секретне завдання команди зелених полягає у тому, щоб згуртувати навколо себе якомога більше учасників жовтої команди. Секретне завдання команди червоних полягає в тому, щоб максимально відтіснити гравців жовтої команди від команди зелених та, за сигналом, здійснити спробу «захоплення».

У залежності від ситуації, що складається на момент «захоплення», визначається команда-переможець та робиться аналіз перебігу подій з розкриттям ролей, призначених групам: червоні – мікроби навколишнього середовища, зелені – організм людини, жовті – захисні сили (імунітет). Якщо гравці команди жовтих переважно обрали корисні продукти, вони змогли зашкодити проникненню мікробів в організм людини. Якщо гравці команди жовтих віддали перевагу шкідливим продуктам, захист втратився, і команда червоних перемогла команду зелених.

Вчитель: Друзі, ми недаремно розпочали наше заняття з цієї гри. Сьогодні ми будемо говорити про захисні сили нашого організму, яку роль вони виконують у боротьбі з інфекційними захворюваннями, у тому числі й з туберкульозом.

Однак перед тим, як розпочати, давайте згадаємо правила, яких ми маємо дотримуватися у процесі роботи. **Оформлення плаката із правилами «Веселка»** (*учні на кольорах веселки пишуть правила, яких вони мають дотримуватися під час тренінгу*).

Основна частина.

Учитель: Сьогодні ми продовжимо наше знайомство із тим, як захищати наш організм від впливу шкідливих бактерій та підвищити його опірність інфекційним захворюванням, зокрема й такій хворобі, як туберкульоз. З попередніх занять ви знаєте, що бактерії бувають корисними і шкідливими. Маю для вас завдання: віднайдіть у класі картинки, на яких написано цікаві факти про бактерії (*у різних місцях класу розвішані картинки із зображенням бактерій (додаються)*). На

звороті картинок написано цікавий факт про бактерії, який учні зачитують після того, як позбирають усі картинки).

Як багато цікавинок ми дізналися про бактерії, але чому ж люди хворіють? У нашому організмі є багато корисних бактерій і лише незначна кількість тих, які завдають шкоду організму. Однак шкідливі бактерії можуть швидко поширюватися й викликати захворювання. Хвороби, що спричинені бактеріями, називаються інфекційними. До таких інфекційних хвороб належить і туберкульоз. Його збудником є мікобактерія, яка називається паличкою Коха.

Туберкульоз передається від хворої до здорової людини повітряно-крапельним шляхом. Що ми вже знаємо про туберкульоз? (відповіді учнів). Молодці, ви багато знаєте про цю хворобу. А чи знаєте ви про те, що:

- сонце вбиває мікобактерії туберкульозу ефективніше, ніж мороз;
- у народі туберкульоз називають сухотами. Це пов'язано з тим, що хворий ніби «марніє на очах»;
- до ХХ століття туберкульоз був майже невиліковний;
- інформацію про туберкульоз знайдено в єгипетських ієрогліфах, старих перських книгах, індійських ведах;
- дослідники Британського музею в тканинах мумії віком понад 2500 років виявили збудника туберкульозу [7].

[7] Міхеев А.О.
Історія туберкульозу та відкриття його збудника. URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/5605-istoriya-tuberkulozuta-vidkrittya-yogo-zbudnika/>.

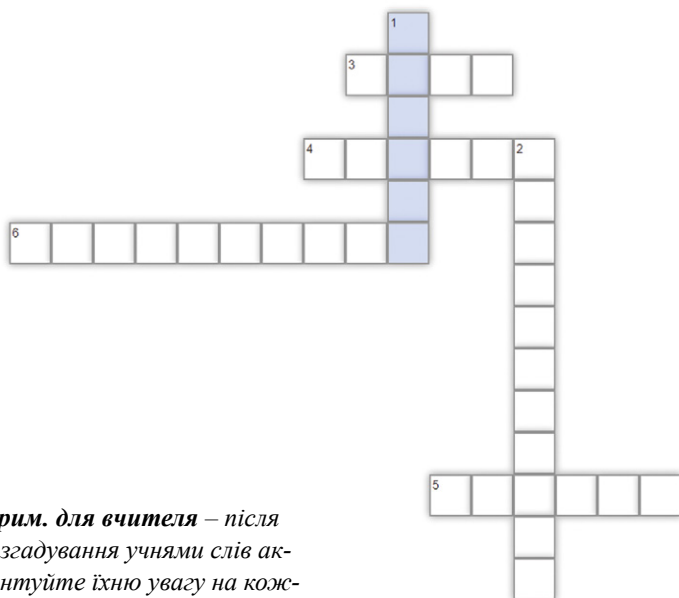
Які ж симптоми хвороби? Давайте про них дізнаємося за допомогою кросворда: [8]

1. Симптом туберкульозу, який спостерігається у хворого більше трьох тижнів (кашель).
2. Показник підвищення теплового стану людини, що є характерним для туберкульозу (температура).
3. Для туберкульозу характерна безпричинна втрата (ваги).
4. Людина, яка хворіє на туберкульоз, має поганий (апетит).

[8] Кросворд

5. Хворий на туберкульоз відчуває постійний біль у (грудях).
6. Який процес характерний для хворих на туберкульоз (пітливість).

(прим. для вчителя – після розгадування учнями слів акцентуйте їхню увагу на кожному із проявів)

Молодці, ви відгадали усі симптоми, які притаманні такій хворобі, як туберкульоз. А тепер я пропоную вам попрацювати у групах. Кожна група отримує індивідуальне завдання, яке має виконати.

Робота в групах (Учні працюють у групах, які сформувалися на початку заняття).

Завдання для групи 1: вправа «Чарівник» (учням пропонується проблемна ситуація: необхідно уявити, що вони зустріли чарівника, який може виконати три їхні бажання, що стосуються запобігання захворюванню на туберкульоз. Учням необхідно сформулювати бажання й пояснити можливі наслідки їхнього здійснення чи нездійснення).

Завдання для групи 2: вправа «Дій» (групі пропонується пригадати інформацію, яку вони отримали під час заняття, й записати три правила запобігання інфекційним захворюванням).

Завдання для групи 3: вправа «Чарівна скринька» (у скриньці на окремих аркушах написані слова, з яких учням необхідно скласти й прочитати речення: «24 березня 1882 року Роберт Кох виявив та описав бактерії, які спричиняють туберкульоз. За це відкриття у 1905 році він отримав Нобелівську премію». Після того, як учні складуть речення, їм можна поставити запитання: «Як ви вважаєте, чому відкриття Роберта Коха є важливим для всього людства?»).

Після виконання завдань кожна підгрупа представляє свої результати.

Учитель. Любі учні, ви гарно попрацювали. Тепер ми знаємо, що таке бактерії і які вони бувають, як називаються хвороби, що спричиняються бактеріями, які шляхи зараження здорової людини й яких правил необхідно дотримуватися, щоб не захворіти. А чи знаєте ви, чому одні люди хворіють дуже часто, а інші – ні? Давайте подивимося на екран:

Перегляд відео «Корисні підказки. Імунітет [9]».

[9] відео «Корисні підказки. Імунітет»

Учитель. Друзі, для того, щоб закріпити знання про імунітет, пропоную вам взяти участь у грі «Дайджест здоров'я» [10]. Молодці, ви гарно вправилися із завданням, а тепер давайте знову попрацюємо у групах.

Робота в групах:

Завдання для групи 1: зробити колаж із картинок на тему «Як ми можемо зміцнити імунітет» (**прим. для вчителя** – для виготовлення колажу

[10] Гра «Дайджест здоров'я»

для учнів необхідно підготувати ватман, клей, ножиці, колекцію картинок, з яких учні мають обрати ті, які відповідають завданню).

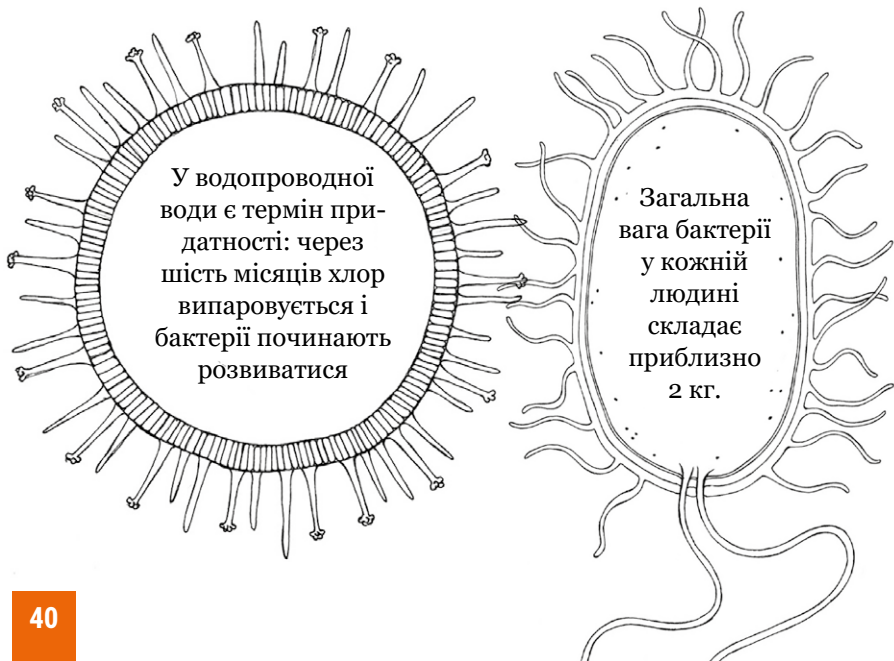
Завдання для групи 2: написати лист-підтримку дітям, які хворіють (**прим. для вчителя** – запропонуйте учням написати лист, у якому необхідно висловити слова підтримки дітям, які хворіють. Скажіть учням про те, що вони зроблять важливу справу, адже діти, які знаходяться у лікарнях, потребують їхньої допомоги).

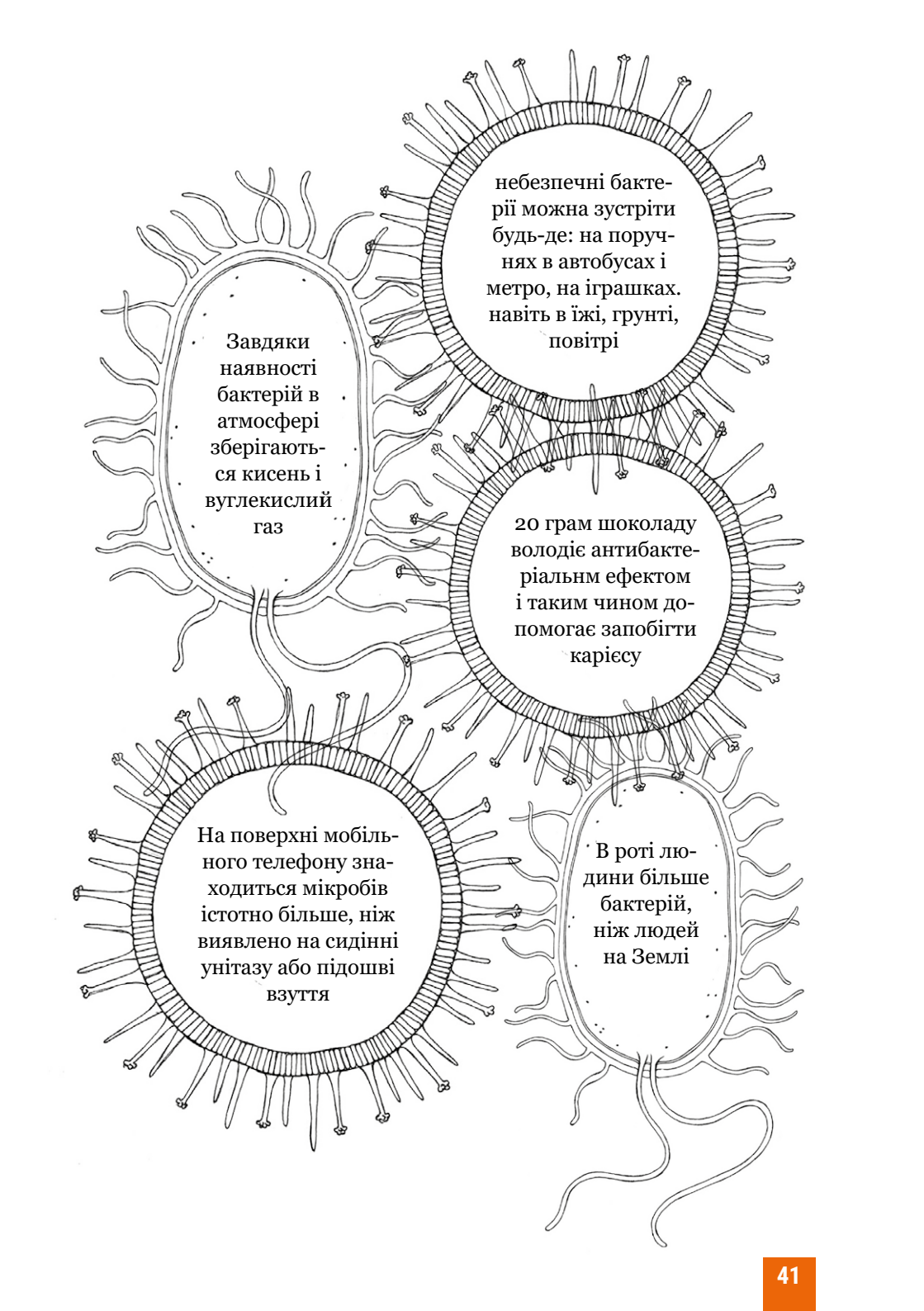
Завдання для групи 3: скласти план дій про те, що ми можемо робити спільно, щоб протидіяти туберкульозу? (**прим. для вчителя** – скажіть учням, що вони мають пригадати усе, про що йшлося на занятті, й запропонувати власний план дій, як спільно можна протидіяти туберкульозу. Наголосіть, що план може бути поданий у вигляді малюнка, опису, розповіді тощо).

Після закінчення роботи кожна група представляє свої результати.

Заключна частина.

Рефлексія «Конкурс малюнків». Учням пропонується намалювати малюнок на тему «Знаємо, діємо, перемагаємо» (**прим. для вчителя** – запропонуйте дітям намалювати малюнки, у яких необхідно передати учнівські бачення, переживання, емоції, що стосуються попередження інфекційних хвороб та підтримки дітей, які перебувають у лікарнях. Наголосіть, що малюнки учнів будуть представлені на конкурсі, метою якого є підтримка тих, хто хворіє на туберкульоз).

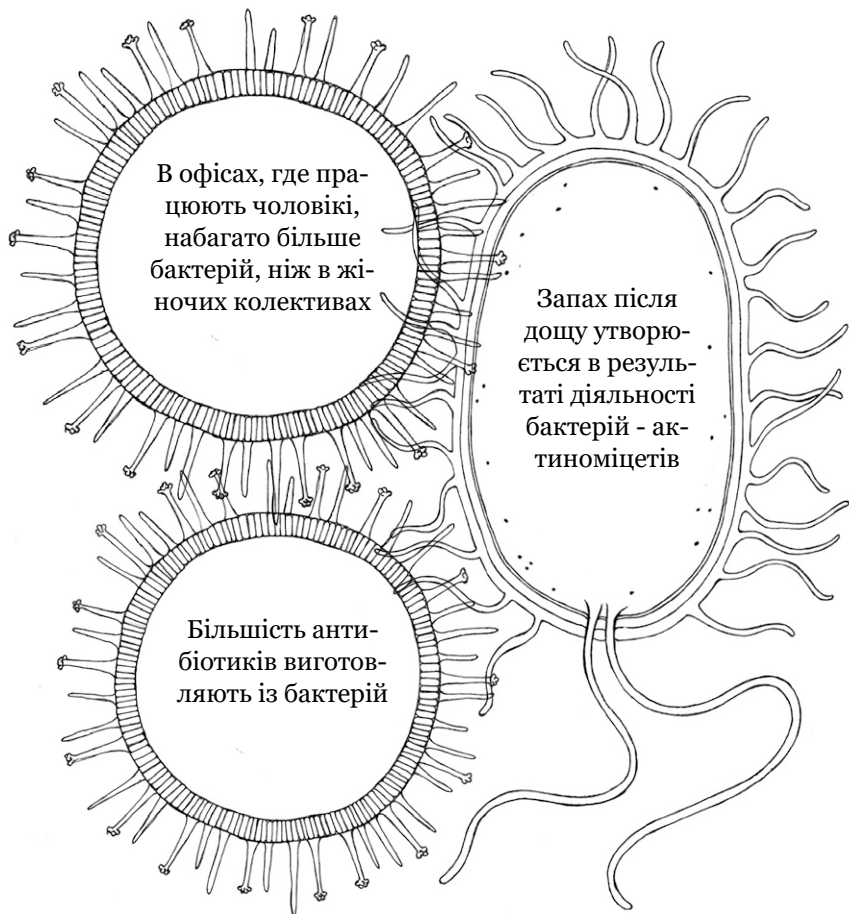
Завдяки наявності бактерій в атмосфері зберігаються кисень і вуглекислий газ

небезпечні бактерії можна зустріти будь-де: на поручнях в автобусах і метро, на іграшках, навіть в їжі, ґрунті, повітрі

20 грам шоколаду володіє антибактеріальним ефектом і таким чином допомагає запобігти карієсу

На поверхні мобільного телефону знаходиться мікробів істотно більше, ніж виявлено на сидінні унітазу або підшві взуття

В роті людини більше бактерій, ніж людей на Землі

Джерела:

1. 12 фактів про бактерії: цікава інформація про їхнє значення для людини. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xhHnhjr-Aj8>.
2. Корисні підказки. Імунітет. URL: (https://www.youtube.com/watch?v=X_t2fGl-7qo).
3. Найбільший урок у світі: як провести у своєму класі? URL: <https://osvitoria.media/experience/yak-provesty-interaktyvnyj-urok-proshheplennya/>.
4. Цікаві факти про бактерії. URL: <https://dovidka.biz.ua/tsikavi-fakti-pro-bakteriyi/>.

Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 5-го класу

Тема: «Туберкульоз – небезпечна хвороба людства, але виліковна»

Мета: ознайомити учнів із походженням туберкульозу, ознаками хвороби, методами боротьби та профілактикою захворювання; розвивати пам'ять, спостережливість, наукове мовлення; навчати дотримуватися правил профілактики; спонукати до ведення здорового способу життя; виховувати навички самодисципліни.

Ключові слова: туберкульоз, паличка Коха, проба Манту, сучасні методи дослідження, щеплення, ультрафіолетове опромінення, флюорографія.

Епіграф заняття: «Хворобу завжди краще попередити, ніж лікувати» (Демокріт).

Хід заняття

1. Вступна частина

Педагог: Діти, сьогодні ви почуєте оповідання, у якому йтиметься про дуже важливі речі. Тому приготуйтеся бути уважними і зосередженими. Тепер прочитаємо епіграф нашого заняття і з'ясуємо, про що буде наше оповідання (**Епіграф заняття:** «Хворобу завжди краще попередити, ніж лікувати»).

Відповіді учнів

2. Основна частина

Педагог: Сьогодні ми будемо говорити про небезпечну хворобу, яка має назву «туберкульоз».

Оповідання про бандитську сімейку

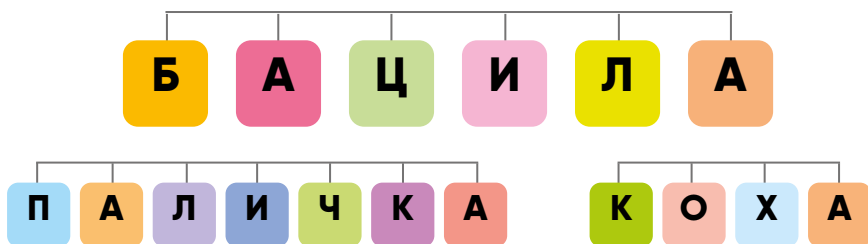
Дуже-дуже давно на нашій планеті оселилася одна сімейка мікобактерій. Мені б дуже не хотілося, щоб ви, діти, познайомилися з нею, бо члени цієї сімейки були злі, жорстокі, неблаганні. Щоб бути невидимими, вони зробились такими маленькими, що стали меншими

за найдрібніший пил. На кожному кроці вони чатували на людину чи тварину, нападали на них, жорстоко знущались і нарешті доводили до загибелі. Оселившись у людині, вони, мов пил, розлітались повітрям до інших людей, забирались у дихальні шляхи. І так сімейка робила свою чорну справу. Людині робилося зле: з'являвся сухий кашель, слабкість, біль у грудній клітині, підвищувалася температура тіла, а іноді разом з мокротинням з'являлася кров. Людина починала швидко худнути і втрачала життєві сили, ніби всихала. Через це люди прозвали хворобу «сухотами».

Ніхто не міг розправитися з ненажерливими членами цієї сімейки: ні бідні, ні багаті. І так сімейка залишалася непомітною та незрозумілою для людства кілька тисяч років. Члени сімейки уявляли себе повновладними господарями землі.

І ось нарешті в кінці XIX століття німецький учений Роберт Кох, не злякавшись членів бандитської сімейки, викликав їх на бій. Роберт Кох протягом своєї боротьби уперто досліджував сімейку мікобактерій. Йому вдалося знайти спосіб фарбувати та розпізнавати невидимих бандитів за допомогою мікроскопа, а також виявити збудника-шпигуна, який і керував членами банди. Вчений дав назву цьому збуднику. Для того, щоб дізнатися назву збудника туберкульозу, пройдіть лабіринт.

Вправа «Лабіринт». На довгу нитку/мотузку чіпляються літери в тому порядку, як вони розміщені у слові. Потім мотузку розтягують, закручують і всіляко заплутують між ніжками стільця. Пройшовши по нитці, як лабіринтом, від першої літери до останньої, діти розпізнають на одному стільчику слово «бацила», а на другому стільчику «паличка Коха» .

Так, Роберт Кох назвав цього збудника в перекладі з латинської мови «бацилою», а пізніше його було названо «паличкою Коха» (на честь ученого, який його виявив), бо дуже нагадував тонку, трохи вигнуту паличку. Варто сказати, що бацила і паличка – це одне й те саме поняття, тільки в одному випадку – латинською, а в іншому – українською мовою.

Паличка Коха була дуже стійкою до кислот, спирту та інших речовин, тому і тяжко було боротися з нею.

Але все ж вчений відшукав слабкі місця в бацилі. Виявляється, вона боїться ... Ой, потрібна, діти, ваша допомога, щоб розшифрувати, чого боїться туберкульозна паличка:

Право «Навпаки» (на картках пишуться слова у зворотному напрямі):

- огончянос алтївс (сонячного світла);
- оговотелоїфартьлу яннавіюніморпо (ультрафіолетового опромінювання);
- увилпв ежуд хикосив рутарепмет (впливу дуже високих температур);
- віничзор, ощ ьтятсім ролх (розчинів, що містять хлор).

огончянос алтївс	оговотелоїфартьлу яннавіюніморпо
увилпв ежуд хикосив рутарепмет	віничзор, ощ ьтятсім ролх

Людству негайно треба було відшукати спосіб, як виявляти та боротися з небезпечною паличкою. На допомогу вченому Коху почали приходити інші науковці. Так, у 1895 році німецький вчений Рентген відкрив X-промені і зробив першу рентгенограму людини.

Таким чином, з'явився спосіб діагностувати страшну хворобу, яку назвали «туберкульозом» або «сухотами» (оскільки під час хвороби людина наче висихала). А до лав борців із хворобою долучалися все нові і нові вчені та лікарі. Вже у XX столітті французький вчений-винахідник Манту створив спеціальний тест для діагностики інфікування туберкульозом, який отримав назву «проба Манту». Невдовзі борці винайшли протитуберкульозну вакцину БЦЖ, і небезпечна хвороба вимушена була на деякий час відступити, але не зникнути.

Ці методи діагностики використовуються і нині. Зокрема, коли народжується дитинка, то в пологовому будинку лікарі роблять їй перше щеплення від туберкульозу, щоб забезпечити від тяжких проявів хво-

роби. Хоча небезпечна сімейка мікобактерій не здається, люди теж не складають руки. Завдяки зусиллям учених сьогодні доступні нові молекулярно-генетичні методи виявлення бандитів, що дозволяють за лічені години зробити аналіз ДНК сімейки та довести, що саме вона губить людину.

Раніше на це витрачалося більше місяця, впродовж якого вбивці почувалися безкарними. Та вчені знайшли нові засоби покарання і розробили нові ліки. Сучасні ліки дозволяють позбавити людину збудника туберкульозу за 6-9 місяців, хоча ще донедавна тривалість лікування складала понад 20 місяців. Все це дозволило людству поставити за мету зовсім викоринити вбивчу сімейку. Але для цього усі мають згуртуватися та мобілізуватися, щоб разом протидіяти вбивчій хворобі.

Педагог: Будь ласка, зверніть увагу на екран (перегляд мультфільму про лікування туберкульозу [11]).

[11] Мультфільм про лікування туберкульозу

Педагог: - Скажіть, будь ласка, за яких обставин відбулося зараження? (На допомогу педагогу: зараження відбулося під час близького контакту здорового персонажа із хворим, який не зберігав дистанцію, не дотримувався етикету кашлю та чхання, не використовував запобіжні прийоми та захисні засоби, наприклад, захисну маску або ганчірку; здоровий персонаж також не був достатньо пильним, був надто відкритим, не вимагав від хворого дотримуватись загально-визнаних правил поведінки).

- Як відбулося зараження? (На допомогу педагогу: зараження відбулося через повітря, коли збудник разом з мікрокраплями, що виділяє хворий під час дихання, кашлю та чхання, потрапляє в дихальні шляхи здорової людини).

- Коли розвинулося захворювання? (На допомогу педагогу: персонаж захворів не одразу після зараження; інфікування відбулося на

початку осені, коли друзі повернулися до школи, а захворювання розвинулося пізньої осені, тобто через декілька місяців).

- Що спровокувало захворювання? (На допомогу педагогу: безпосередньою причиною захворювання стало переохолодження, яке персонаж отримав під час прогулянки через те, що не врахував належним чином погодні умови; при цьому слід звернути увагу, що так може статися лише за умови, що людина є неготовою до подібних ситуацій, бо мало гуляє, ослаблена, не загартовується тощо).
- Як повела себе подружка? (На допомогу педагогу: якби хворий залишився сам на сам з проблемою, хто знає, чим би все закінчилося; подружка не кинула товариша напризволяще, а привела його, хоч це було нелегко, до медичного закладу і потім допомагала хворому та підтримувала його на всіх етапах до одужання).
- Чи було обстеження тяжким та неприсмним? (На допомогу педагогу: для діагностики туберкульозу лікарі зробили хворому рентген-обстеження і попросили його покашляти для збору мокротиння, отже, обстеження не є болісним або тривалим).
- Як відбувалося лікування? (На допомогу педагогу: лікарі рекомендували йому розпочати лікування від туберкульозу і призначили хворому цілий комплекс препаратів, адже туберкульоз не лікується одним препаратом; при цьому медичні працівники уважно стежили за перебігом захворювання та контролювали прийом ліків, щоб він був безперервним; вже через місяць хворому дозволили вийти з лікарні, повернутися до звичного режиму, спілкуватися із друзями, адже за умови продовження прийому комплексного лікування без перебування у лікарні він вже не створював небезпеки для оточуючих; через деякий час лікарі зменшили кількість ліків, але не припинили лікування).
- Коли лікарі дозволили припинити лікування та повернутися до звичного життя? (На допомогу педагогу: персонаж повністю пройшов курс лікування, одужав, коли всі збудники туберкульозу, що оселилися в його організмі, були знищені).

Таким чином, для того, щоб протидіяти небезпечній хворобі і ніколи не зустрічатися з нею, необхідно:

По-перше, вести здоровий спосіб життя: не вживати алкоголь, наркотики; регулярно відпочивати; виконувати фізичні вправи.

По-друге, добре харчуватися: їжа повинна бути поживною, багатою на вітаміни, білки, жири, вуглеводи та мінеральні речовини.

По-третє, регулярно робити вологе прибирання та провітрювати помешкання; користуватися тільки особистими предметами гігієни.

По-четверте, уникати контактів із хворими, що кашляють і чхають.

По-п'яте, бути пильними до себе та тих, що знаходяться поруч. За перших ознак нездужання вживати заходів проти розповсюдження інфекції та вимагати від оточуючих таких же дій.

Підтримувати один одного, адже поодиночі з бандитами не впоратись. Люди, що потрапили у тенета туберкульозу, потребують допомоги, щоб подолати негаразди. Відчуження та відроза, на яку вони нерідко наражаються, слугує тільки подовженню безкарного руху збудників і, відтак, ще більшому поширенню захворювання. Якщо поруч знаходиться людина, у якої є ознаки нездужання, слід проявити турботу про неї та допомогти цій людині отримати своєчасну та кваліфіковану допомогу.

Пам'ятайте: хворобу завжди краще попередити, ніж лікувати, і ключем до успіху є небайдужість до власного майбуття.

3. Заключна частина

Педагог: Пропоную закріпити отримані знання на практиці. Починаймо гру «Відгадай слово» й проводимо конкурс малюнків.

Гра «Відгадай слово». Встав потрібні голосні у слова.

(Учитель демонструє слова на екрані або записує на дошці).

Т...б...рк...ль...з,

К...х,

М...нт...,

М...к...б...кт...р... ..

Щ...пл...нн... .

Конкурс малюнків. Намалювати малюнок до почутого на уроці, (наприклад, можна дати дітям тему «Поборемо бандитську сімейку», «Як я можу протидіяти розповсюдженню туберкульозу» тощо).

4. Рефлексія.

Педагог: З метою закріплення пройденого матеріалу на занятті прошу вас прочитати твердження, які подано у таблиці, та висловити свої думки.

Твердження	Відповіді
«Я дізнався»	
«Найцікавіше було»	
«Я не зрозумів....»	
«Я хочу дізнатися.....»	

(Зворотний зв'язок, отриманий під час рефлексії щодо незрозумілих питань або запитів на додаткову інформацію, може слугувати для розробки і проведення подальших заходів).

Домашнє завдання: запитати у батьків, чи пам'ятають вони, які проводилися профілактичні протитуберкульозні заходи у їхньому дитинстві. Поділитися з батьками інформацією про хворобу.

Довідка для педагога

Туберкульоз – інфекційне захворювання, спричинене мікобактерією туберкульозу, яка найчастіше вражає легені.

Паличка Коха (мікобактерія туберкульозу) – бактерія, що спричиняє значну кількість випадків туберкульозу в людей. Цю бактерію вперше описав 24 березня 1882 р. німецький мікробіолог Роберт Кох.

Проба Манту (туберкулінова проба) – реакція організму на введення спеціального препарату – туберкуліну.

Щеплення – введення антигенного матеріалу з метою породити імунітет до інфекційної хвороби, який запобігає зараженню або ослаблює його негативні наслідки.

Вакцина (від лат. Vaccina – коров'яча) – препарат, що складається із ослаблених збудників хвороби чи продуктів їхньої життєдіяльності або їхніх синтетичних аналогів. Ці специфічні речовини дістали назву від противіспяного препарату, виготовленого з вірусу коров'ячої віспи. Метод щеплень за допомогою вакцини називають вакцинацією, або імунізацією.

Ультрафіолетове опромінювання (від лат. ultre – «за межами»), скорочено УФ-опромінення – невидиме оком людини електромагнітне опромінювання.

Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 6-го класу

Тема: «Увага, туберкульоз!»

Мета: повторити та поглибити знання учнів про туберкульоз; розвивати пізнавальні процеси учнів; ознайомити з джерелами поширення хвороби; удосконалювати вміння і навички протидіяти хворобі, визначити рівень небезпеки.

Ключові слова: туберкульоз, рівень захворюваності, Організація Об'єднаних Націй, рівень розвитку, умови розповсюдження туберкульозу, туберкульозу з бактеріовиділенням, імунітет, заходи профілактики, вразливі верстви населення, групи ризику.

Епіграф заняття: «Існують тисячі хвороб, але здоров'я є лише одне»
(Л. Берне).

Хід заняття

1. Вступна частина

Евристична бесіда:

- Діти, пригадайте, будь ласка, що вам відомо про туберкульоз? (На допомогу педагогу: Туберкульоз – інфекційне захворювання легень, кісток та інших органів. На туберкульоз може захворіти кожен. Туберкульоз можна вилікувати. Неприпустимо самостійно встановити діагноз туберкульозу та займатися самолікуванням. Під час виникнення хоча б одного з симптомів туберкульозу негайно необхідно звернутися до лікаря).
- Як називається збудник туберкульозу? (На допомогу педагогу: Збудником є мікобактерія туберкульозу. Її називають паличкою Коха – бактерія, що спричиняє значну кількість випадків туберкульозу в людей. Цю бактерію вперше описав 24 березня 1882 р. німецький мікробіолог Роберт Кох).
- Подумайте і скажіть, чим небезпечна ця хвороба? (На допомогу педагогу: Здорова людина може заразитися туберкульозом, вдихаючи краплини вологи, що містять туберкульозну паличку, які виділя-

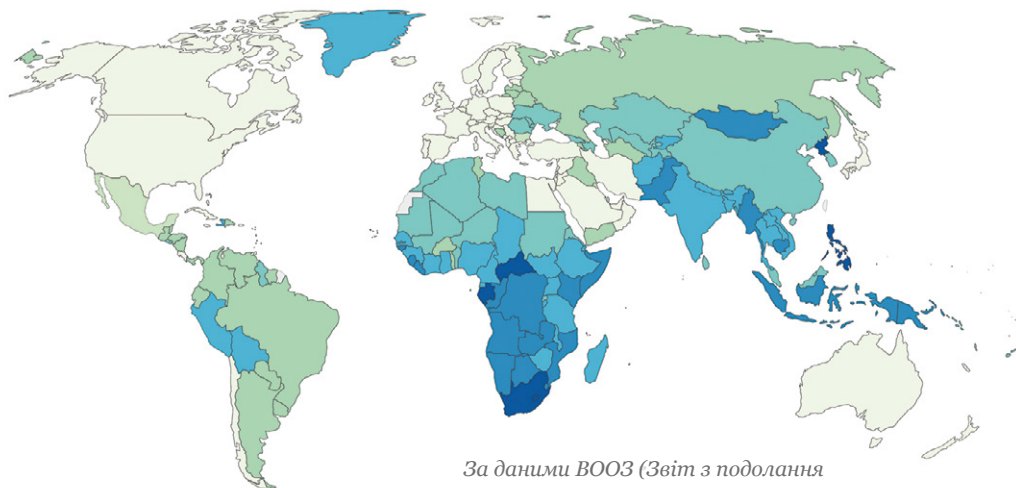
ються хворим на туберкульоз з бактеріовиділенням під час кашлю, чихання, розмови. Найчастіше «страждають» органи дихання. Спочатку хвороба протікає приховано, і людина часто не звертає уваги на тривале погане самопочуття або намагається лікувати «застуду» та «кашель» самостійно. Тому лікування такого хворого розпочинається пізно і вимагає більших затрат часу та зусиль).

- Хто може захворіти на туберкульоз? (На допомогу педагогу: На туберкульоз може захворіти кожен, проте деякі мають більший ризик виникнення захворювання, а саме: особи, які знаходяться в постійному контакті з людиною, яка хворіє на туберкульоз; люди, які живуть з ВЛ\СНІД; люди із залежностями (алко\нарко та інші); люди з ослабленим імунітетом внаслідок нездорового харчування, складних умов життя або хронічних хвороб (цукровий діабет); діти, оскільки їхня імунна система не сформована; літні люди, а також туберкульоз може передаватися через тварин, особливо через велику рогату худобу).

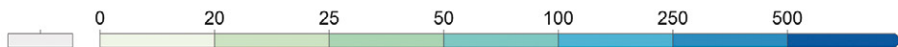
2. Основна частина

Педагог: Діти, добре відомо, і ви, мабуть, неодноразово чули, що хвороби не знають кордонів. На жаль, нам усім довелося наочно впевнитись у справедливості цього вислову. Ми всі є свідками того, як у 2019 році спалах коронавірусної інфекції в далекій китайській провінції за лічені місяці охопив увесь світ, і от уже майже два роки ми всі живемо у стані пандемії COVID-19, відчуваючи на собі її тяжкі наслідки.

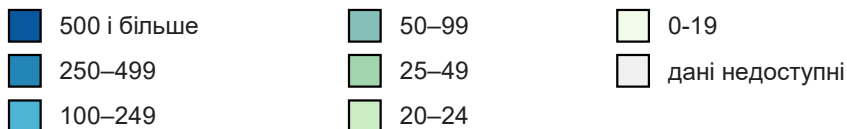
На відміну від COVID-19, який є новою для людини інфекцією, туберкульоз існує на планеті вже сотні мільйонів років і за цей час давно встиг розповсюдитись по всіх континентах. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) здійснює постійне спостереження за розповсюдженістю небезпечного захворювання на планеті. Цей моніторинг відбувається не з простої цікавості. Він є інструментом великої програми, яку країни світу оголосили, щоб подолати туберкульоз до 2030 року. Погляньмо на карту, де позначено кількість захворювань у різних країнах. Що інтенсивніше забарвлення, то вище рівень захворюваності у тій чи іншій країні. *Див. Зображення. 1*

За даними ВООЗ (Звіт з подолання туберкульозу у світі, 2020 р.), опублікованими Всесвітнім Банком

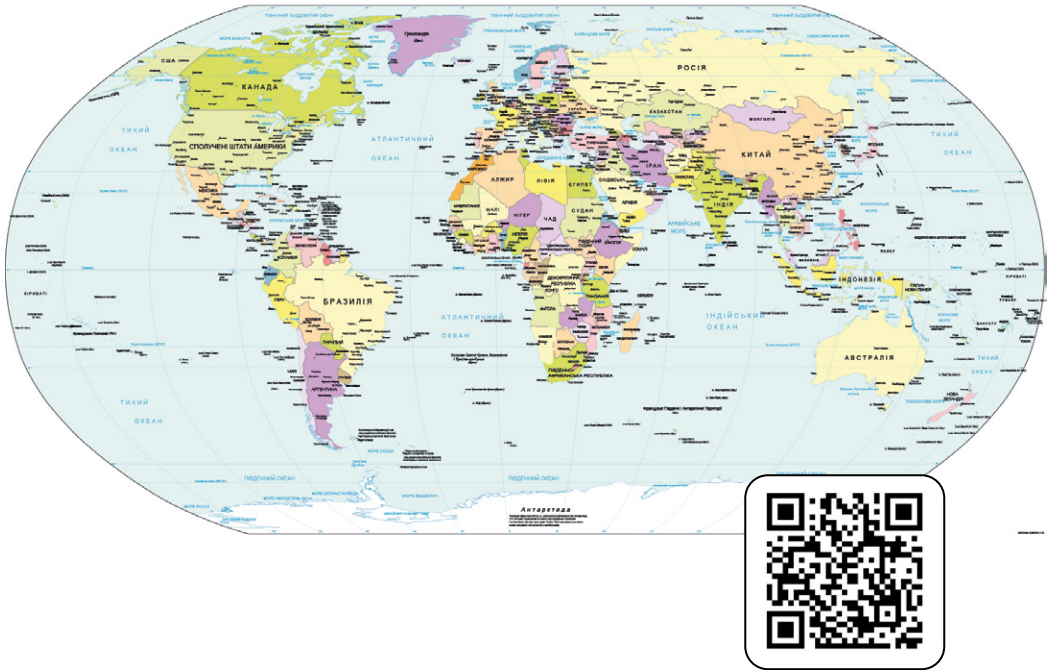
позначення рівня захворюваності на туберкульоз, що виражений у кількості випадків, виявлених протягом року у перерахунку на 100000 населення

Перше, що звертає на себе увагу, це те, що на туберкульоз хворіють всюди. Це підтверджує вислів, що хвороби не знають кордонів. Проте, друге, що можна помітити, це те, що в одних країнах хворіють більше, а в інших – менше.

Де ми можемо побачити найнижчий рівень захворюваності, що позначений світло-блакитним кольором? (на допомогу учням можна запропонувати розглянути карту світу).

Педагог: Хто може назвати країни з таким забарвленням?

Відповіді учнів.

Педагог: Правильно, це Австралія, США, Канада, європейські країни на заході та на півночі: Німеччина, Франція, Норвегія, Данія, Швеція.

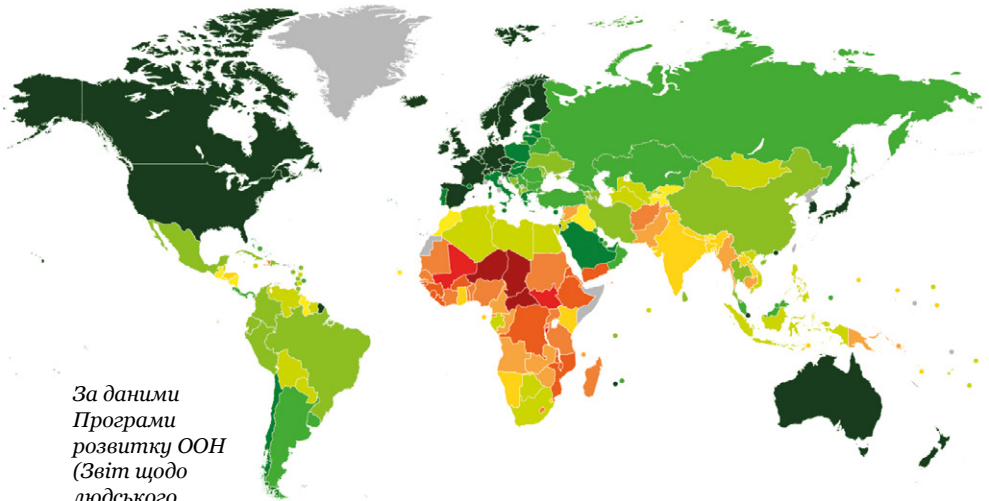
А тепер зверніть увагу: подивимось, де люди хворіють на туберкульоз найбільше? Покажіть, де ви бачите темно-синє забарвлення?

Відповіді учнів.

Педагог: Так, це країни Африки, Азії, Південної Америки. Отже, ми мусимо зробити висновок, що хоча туберкульоз не визнає географічних обмежень, він не може обійти соціальні кордони.

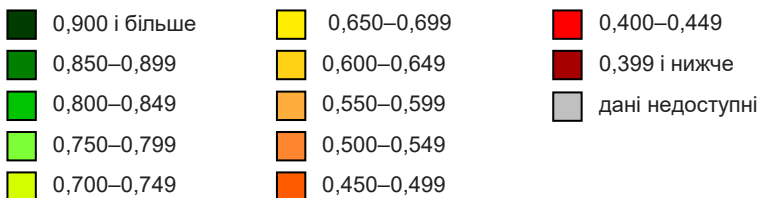
Зображення 3

Світова карта країн за індексом людського розвитку (2019)

За даними
Програми
розвитку ООН
(Звіт щодо
людського
розвитку, 2020 р.)

позначення індексу розвитку людського потенціалу з інтервалом 0,050

Тепер зверніть увагу ще на одну карту, на якій відображено, як країни розвиваються, які країни є більш успішними, а які менш успішними в економічному та суспільному житті. Організація Об'єднаних Націй розробила спеціальну методику, яка дозволяє вимірювати та порівнювати такі дані між різними країнами світу. На цій мапі, чим дужче проявлений синій колір, тим вищий рівень розвитку країни. А чим колір ближчий до жовтого, більш червоного, тим економічно слабкішою є країна.

- Подивіться, будь ласка, на карту та назвіть країни з найвищим рівнем розвитку, що позначені інтенсивним синім кольором (*на допомогу учням можна запропонувати розглянути карту світу*). Дивись Зображення 2.

Відповіді учнів.

Педагог: Правильно, це Австралія, США, Канада, європейські країни на заході та на півночі: Німеччина, Франція, Норвегія, Данія, Швеція.

Зверніть увагу, де розташовані країни, що найбільше відстають від високорозвинених країн? Покажіть, де ви бачите жовте та червоне забарвлення?

Відповіді учнів.

Педагог: Так, це країни Африки, Азії, Південної Америки.

Скажіть, ви помітили, що країни з вищим рівнем розвитку – це ті ж самі країни, де люди найменше хворіють на туберкульоз? І, навпаки, там, де більше хворіють на туберкульоз, там нижчий рівень розвитку.

Який висновок ми можемо зробити з такого спостереження?

Туберкульоз не виживає серед людей, що прагнуть до успіху та докладають спільних зусиль для покращення свого життя. Там, де люди обмежені у своїх можливостях розвиватись через кліматичні, суспільні, політичні або інші фактори, там туберкульоз розповсюджується більше.

Зрозуміли? Добре. А тепер, оскільки ви такі розумники і вже активно включилися у світову програму з подолання туберкульозу, спробуйте з'ясувати, чому так трапляється, що у країнах з невисоким розвитком люди хворіють на туберкульоз частіше, а в розвинутих країнах – ні.

Для цього, насамперед, варто пригадати, як туберкульоз розповсюджується. Може, хтось знає, пам'ятає з попередніх уроків?

Отже, для того, щоб туберкульоз захопив нову жертву, потрібні дві умови:

1. Людина має досить тривалий час перебувати у приміщенні, у якому повітря насичене збудниками хвороби.
2. Людина має послаблений імунітет.

Перша умова виникає тоді, коли людина знаходиться в одному приміщенні з хворим на туберкульоз з бактеріовиділенням (коли хво-

рий виділяє бактерії та може заразити інших), а також не дотримується належного лікування. Отже, далеко не всі люди, що стикаються з туберкульозом, стають розповсюджувачами хвороби. Небезпечними для оточуючих стають лише ті, що нехтують проявами хвороби та не лікуються.

Друга умова виникає тоді, коли в людини послаблюється імунітет. Таке може трапитись, якщо людина приймає медикаменти, що його пригнічують; або наражається на хворобу, що його руйнує, наприклад ВІЛ/СНІД; або погано харчується; або має шкідливі звички. Крім того, помічено, що туберкульоз полює на тих, кому не вистачає сил боротися з викликами і хто, як то кажуть, опускає руки. Частіше таке трапляється через такі негаразди, як втрата роботи та засобів існування, тривалий стрес та переживання, зневіра у власних силах та майбутньому.

Якщо ви зрозуміли причини поширення туберкульозу, то ви легко можете пояснити, чому у країнах з низьким рівнем розвитку туберкульоз розквітає, а країни з високим рівнем розвитку – оминає. Отже, у кого є якісь міркування?

Відповіді учнів.

Педагог: Молодці! Трошки підсумуємо. У країнах, де люди живуть скупчено, у маленьких приміщеннях, де бракує засобів гігієни, де люди не мають змоги звернутися за консультацією до лікаря або отримати необхідні медикаменти, де люди погано харчуються, не мають гідного заробітку, освіти, туберкульоз легко поширюється.

<https://pixabay.com/>

<https://zagran.guru/wp-content/uploads/2017/11/trushchoby-fritauna.jpg>

Навпаки, у країнах з міцною економікою, освіченими мешканцями, що мають гідні умови життя, праці, дозвілля, належне медичне обслуговування та захист від негараздів, туберкульозу немає місця.

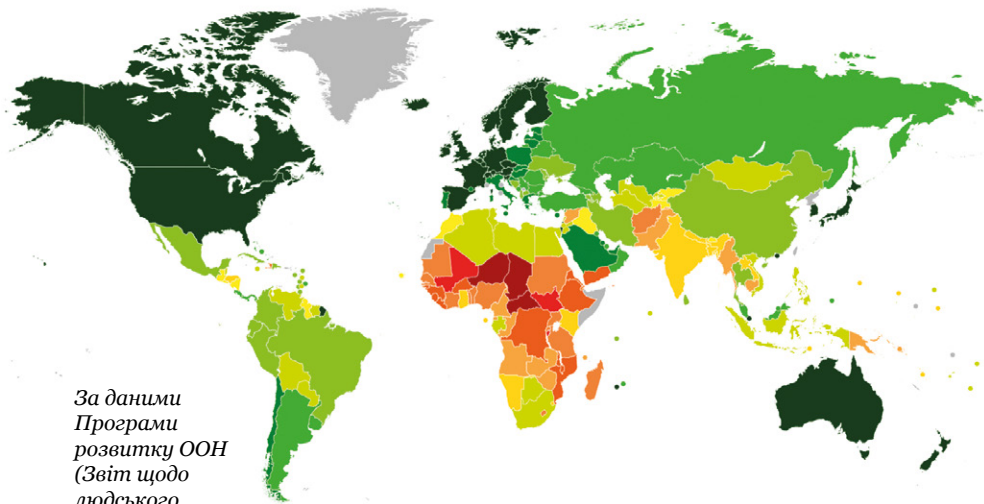
Поміркуймо, яким чином це спостереження стосується нас із вами. До речі, хто згадає уроки з географії та покаже, де на мапі світу знаходиться наша Україна?

Відповіді учнів.

Педагог: Правильно, молодець! А як би ти, дивлячись на карту, оцінив, яке становище в Україні із захворюваністю на туберкульоз і як воно співвідноситься з рівнем розвитку країни?

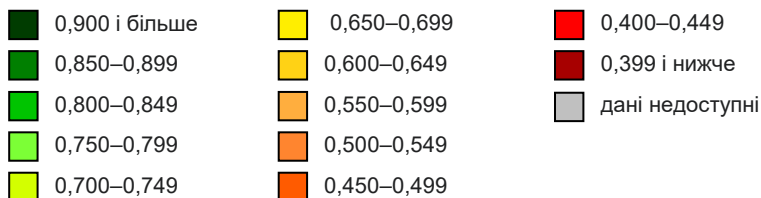
Зображення 4

Світова карта країн за індексом людського розвитку (2019)

За даними
Програми
розвитку ООН
(Звіт щодо
людського
розвитку, 2020 р.)

позначення індексу розвитку людського потенціалу з інтервалом 0,050

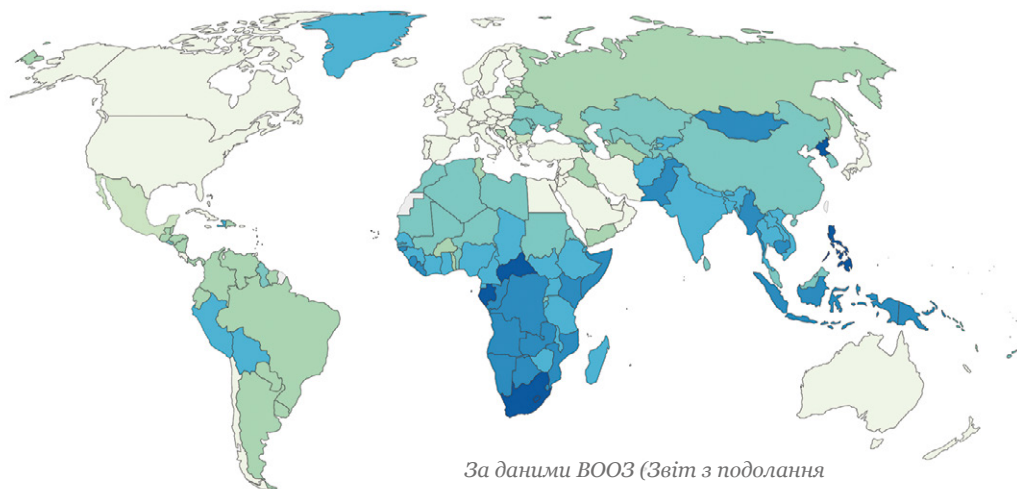
Відповіді учнів.

Педагог: Вагаєшся? Добре, спробуємо міркувати разом. На мапі, де відображено індекс розвитку, Україна позначена блакитним кольором, тобто її розвиток оцінено на рівні вище середнього. На мапі, де відображено рівень захворюваності на туберкульоз, Україна позначена теж блакитним кольором, що відповідає рівню дещо нижче середнього.

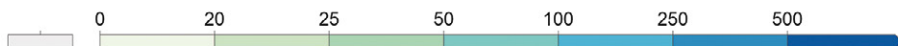

Зображення 5

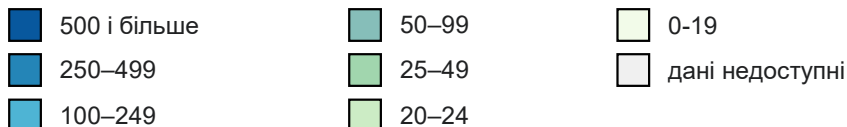
Показник захворюваності на туберкульоз (2019)

За даними ВООЗ (Звіт з подолання туберкульозу у світі, 2020 р.), опублікованими Всесвітнім Банком

позначення рівня захворюваності на туберкульоз, що виражений у кількості випадків, виявлених протягом року у перерахунку на 100000 населення

Таким чином, це означає, що нам ще треба докласти чимало зусиль, щоб позбавити країну туберкульозу, адже щороку близько 20 тисяч осіб отримують діагноз туберкульоз, а 3000 осіб помирає від цієї недуги. З іншого боку, у нас є багато здобутків, що дозволяють подолати хворобу. Наразі в Україні є досвідчені лікарі, необхідні ліки та засоби діагностики, держава надає все це безоплатно. У нас усі люди мають щонайменше середню освіту, вони працювита та доброзичливі.

3. **Заключна частина**

А для того, щоб убезпечити себе від будь-якого захворювання, необхідно дотримуватись заходів профілактики. З метою визначення спільних правил пропоную вам цікаву гру «Мікрофон».

Гра «Мікрофон». Синім кольором обвести і назвати загальні профілактичні заходи, а зеленим кольором обвести і назвати заходи, що мають особливе значення для профілактики туберкульозу (діти беруть у руки уявний мікрофон, обводять і називають заходи профілактики). Перелік заходів може бути таким (зірочками позначені варіанти, що мають особливе значення під час захворювання на ТБ):

1. Бути стійким до шкідливих звичок (паління, наркотики, алкоголь).
2. **Дотримуватись соціальної дистанції.*
3. Вживати здорову їжу.
4. **Провітрювати житло, класи, виробничі приміщення.*
5. Мити руки з милом.
6. **Робити вологе прибирання підлоги та поверхонь.*
7. Займатися фізкультурою і спортом.
8. Регулярно відпочивати, не забувати про прогулянки на свіжому повітрі.
9. **Користуватись засобами захисту дихальних шляхів.*
10. Уникати контакту з бездомними тваринами.
11. **Дотримуватись самим та вимагати від інших дотримання етикету кашлю та чхання.*
12. **У разі потреби, вчасно відвідувати лікаря, не відмовлятися від діагностування.*
13. Робити щеплення.
14. **Бути пильними та небайдужими до проявів хвороби, допомагати іншим та розраховувати на підтримку оточуючих.*

Нам належить вирішити ще одне головне питання: «Що і від кого залежить, щоб туберкульоз в Україні було, нарешті, подолано?». Для цього спробуйте відповісти на такі питання:

1. Як ви гадаєте, що легше та краще: пройти курс лікування від туберкульозу, що триває від 06 до 20 місяців, чи попередити захворювання на туберкульоз? Хто вважає, щовилікувати, підніміть руки. Тепер підніміть руки, хто вважає, що краще та легше попередити.

Бачите, думки розходяться. Тоді оцініть, скільки коштує ремонт розбитого автомобіля і чого варте уникнення аварії? Хто за ремонт? Хто за уникнення? А тепер повернемося до туберкульозу і знову порахуємо. Хто за лікування? Хто за попередження? Різниця переконлива – попередити хворобу легше та краще, ніж вилікувати.

2. Що треба робити, щоб попередити захворювання на туберкульоз? Для цього згадаємо, що сприяє розповсюдженню збудника? Нагадуйте!

Відповіді учнів.

Педагог: Отже, розповсюдження збудників туберкульозу відбувається під час дихання повітрям, насиченим бактеріями інфекції, та під час зниження імунітету. Для цього треба...: (допомагайте!) – як варіант, можна зробити суміш правильних і неправильних відповідей, щоб учні зробили вибір.

Правильні твердження

1. Уникати близького контакту з людьми, що кашляють.
2. Вимагати, щоб люди, які кашляють, зберігали соціальну дистанцію та одягали захисну маску.
3. Провітрювати приміщення, щоб зменшити концентрацію збудників.
4. Регулярно проводити вологе прибирання підлоги та поверхонь.
5. Загартовувати організм, тримати себе в тонусі, харчуватися здоровою їжею.
6. Не пасувати перед труднощами і знаходити вихід навіть у ситуаціях, що здаються безнадійними.
7. Бути дбайливими, чуйними та вибагливими до себе та до людей навколо: тим, хто нехтує власним здоров'ям та здоров'ям оточуючих (наприклад, відкрито кашляє у присутності інших, не захищається маскою або хустинкою, не дотримується лікувального режиму тощо), варто нагадати про відповідальність та запропонувати допомогу, якщо людина не знає, що і як треба робити. Водночас так само варто ставитись і до самих себе – стежити за самопочуттям, якщо виникають сумніви, проконсультуватися з лікарем, не вагатись та не соромитись поділитися з тими, кому довіряєте, про проблему та бути готовим отримати допомогу.

Неправильні твердження

1. Щоб запобігти зараженню на туберкульоз, треба більше споживати солодошів.
2. Якщо кашляєш тривалий час, то краще лікуватися народною медициною.
3. Бажано щільно закривати вікна, щоб сонячне проміння не потрапило у приміщення, оскільки туберкульоз полюбить грітися на сонечку.
4. І насамкінець головне питання: «Хто має все це робити? Сімейний лікар? Директор школи? Прем'єр-міністр? Голова громади? Правоохоронці?» Тоді ХТО?

Правильно. МИ І ТІЛЬКИ МИ САМІ можемо і повинні зробити все належне, щоб туберкульоз не мав змоги вполювати нові жертви і зник з нашого життя.

4. Рефлексія

А зараз знов подивіться на перелік того, що ми можемо робити для попередження захворювання на туберкульоз, та виберіть два ключових слова або словосполучення, що позначають дії, які вам запам'яталися найбільше. Напишіть їх на пелюстках ромашки та прикріпіть до дошки. З цих пелюсток ми сформуємо ромашки як символ нашої підтримки людей, що стикаються з туберкульозом. А у кого виникли запитання під час нашого заняття або побажання, про що ви хотіли б дізнатись більш детально, напишіть їх на зелених листочках і теж прикріпіть до дошки. Ми їх включимо у композицію і приділимо увагу на іншому уроці.

Домашнє завдання: скласти ілюстровану пам'ятку «Як вберегтися від туберкульозу?» і ознайомити з нею батьків.

Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 7-го класу

Тема: «Туберкульоз: небезпечне, але виліковне захворювання»

Мета: ознайомити учнів із шляхами розповсюдження туберкульозу; формувати практичні вміння та навички особистої безпеки; виховувати відповідальне ставлення до свого здоров'я; толерантне ставлення до людей, які живуть із туберкульозом.

Ключові слова: здоров'я, туберкульоз, шляхи зараження туберкульозом, профілактика, толерантне ставлення.

Обладнання: заздалегідь роздруковані чотири екземпляри текстового бланку (додаток 1); аркуші А3 – 4 шт.; кольорові олівці або фломастери; матеріал для поділу класу на підгрупи; Анкета самооцінки щодо визначення необхідності обстежитись на туберкульоз (відповідно до кількості учнів у класі).

Епіграф заняття: «Якщо ти не знаєш ні себе, ні супротивника – ти програєш. Якщо ти знаєш тільки себе – можливо, ти виграєш. Якщо ти знаєш і себе, і супротивника – перемога буде на твоєму боці».

Хід заняття

1. Вступна частина

Педагог: Діти, як ви гадаєте, що є найдорожчим у житті кожного з нас? Чого ми не можемо купити ні за які гроші?

Відповіді учнів

Педагог: Так, для кожного з нас найдорожчим є здоров'я. Воно дароване людині природою. Без здоров'я людина не може відчувати себе щасливою і повноцінною. Як часто ми задумуємося над цим? І тільки коли втрачаємо здоров'я, ми розуміємо його цінність.

Діти, перечитайте уважно епіграф уроку. Що ми розуміємо під словом «супротивник»? Так, це небезпечні хвороби, які чагують на людину на життєвому шляху. Саме вони вселяють у неї страх, викликають сльози, горе, печаль. Ми повинні якомога більше дізнатися про ці хвороби, щоб уміти протидіяти їм.

2. Основна частина

Педагог: Наше заняття буде присвячене небезпечній хворобі, яку називають туберкульозом (у народі – сухотами).

Заняття проведемо у формі гри «Ерудит», де вам необхідно буде поділитися на 4 команди. Кожна команда отримує картку з індивідуальними завданнями, створює схематично свої відповіді на аркуші А3 і упродовж 5 хв має ознайомити інших учнів з інформацією, яку вони дізнались. Час на роботу в підгрупі складатиме 25-30 хв.

На допомогу педагогу

Варіанти поділу класу на підгрупи

1. «Доброволець»

До дошки викликаються 4 добровольці. Педагог задає питання добровольцям: «Якщо хтось захворів у класі, кого б ти провідав?». Добровольці вибирають по одному учню у свою команду. Тим, кого вибрали, задається таке питання: «Кому б ви довірили нести свій рюкзак?». Решту питань педагог може придумати сам, а може скористатися рекомендованими: «З ким би поділилися яблуком?», «Кому б ви довірили свою таємницю?» і т.д. Якщо залишається кілька учнів, яких не обрали, можна запропонувати їм самим визначити команду, у якій вони б хотіли працювати.

2. «Кольори»

До початку заняття необхідно підготувати різнокольорові листочки (за кількістю підгруп – 4 шт., наприклад, червоні, жовті, зелені, сині) рівноцінно за кольорами та кількістю учасників. Перед початком заняття змінити порядок розташування листочків і запропонувати учням обрати той колір, який найбільше їм подобається, але лише один. Коли необхідно буде розділити клас на підгрупи, потрібно просто повідомити учням, що один колір листочків – це перша команда, другий колір – друга і т.д.

3. «Зовнішні ознаки»

Розділити учнів на підгрупи за зовнішніми ознаками, наприклад: за кольором одягу, рюкзаків, наявністю краваток, годинників, шпильок, прикрас та ін. Наприклад, команда тих, у кого є з собою пляшка води.

4. «Мозаїка»

Учням видаються частини тексту або зображення (4 шт. різні), і вони повинні знайти учнів, у яких є інші частини цього тексту або зображення.

Окрім того, учням роздаються текстові бланки для подальшої роботи у підгрупах (додаток 1).

додаток 1

Підгрупа №1

- а.** Проаналізуйте запропонований текст і знайдіть інформацію, який шлях зараження туберкульозом здебільшого переважає і наскільки.
- б.** Знайдіть у тексті рекомендації щодо подолання шляхів розповсюдження туберкульозу та проаналізуйте, на що вони спрямовані.
- в.** Оцініть, наскільки описані профілактичні заходи є дієвими для попередження туберкульозу в реальних умовах.

На допомогу педагогу: орієнтовні відповіді учнів підгрупи №1

а. У 90 % випадків зараження відбувається під час контактів із людиною, хворою на активну форму туберкульозу. Коли вона кашляє, у повітря потрапляє велика кількість мікобактерій.

б. Через поширеність цієї інфекції ніхто не застрахований від контактів з нею. Але захворіє далеко не кожен. Усе залежить від стану

імунної системи. Адже імунітет — потужна зброя проти збудників туберкульозу. Тож якщо ти нездужаєш або ще не зміцнів після хвороби, уникай багатолюдних місць (громадського транспорту, ринків, вокзалів), де можуть бути хворі на туберкульоз. Для підтримання імунітету важливо дотримуватися здорового способу життя: повноцінно харчуватися, достатньо рухатися, вчасно відпочивати, уникати переохолоджень і стресів, тютюнопаління, вживання алкоголю й наркотиків.

в. Запропоновані профілактичні засоби є частково дієвими. Оскільки відповідальність за здоров'я кожного члена суспільства покладена на нього самого, а тому вчасне звернення до лікарів, діагностика і раннє виявлення захворювання допоможе зупинити розповсюдження туберкульозу у світі.

г. 1. Користуватися особистими предметами гігієни.

2. Вести здоровий спосіб життя: регулярно відпочивати, виконувати фізичні вправи, не палити, не вживати алкоголю та наркотиків, раціонально харчуватися

3. Провітрювати приміщення.

Додаток 2

Підгрупа №2

а. Проаналізуйте текст і знайдіть інформацію, чи є туберкульоз виліковним.

б. Знайдіть у тексті інформацію про кількість людей, яким встановлюють діагноз «туберкульоз» та кількість людей, що вмирають від цієї хвороби.

в. «Відшукайте зайве слово». Ви повинні відшукати слово, яке не стосується даної теми.

- а) туберкульоз, грип, паличка Коха;
- б) проба Манту, щеплення, коронавірус;
- в) флюорографія, імунітет, комп'ютер.

На допомогу педагогу: орієнтовні відповіді учнів підгрупи №2

а. До середини ХХ ст. туберкульоз вважали смертельною недугою. Переломним моментом у боротьбі з нею стало відкриття у 1944 році антибіотика стрептоміцину. Сучасні ліки дають змогувиліковувати до 98 % хворих на туберкульоз.

Коли виявляють туберкульоз, хворого неодмінно лікують. Діагностика і лікування туберкульозу в Україні є безкоштовні.

б. Нині у світі щосекунди одна людина інфікується, а кожні десять секунд — помирає від туберкульозу. В Україні щодня виявляють 82 нові випадки захворювання на туберкульоз, щороку десять тисяч людей помирають від цієї недуги.

- в.** а) грип;
б) коронавірус;
в) комп'ютер.

додаток 3

Підгрупа №3

а. Наведіть перелік тверджень, що доводять важливість вчасного виявлення людей, хворих на туберкульоз.

б. Оцініть, як, на вашу думку, впливають на ефективність лікування такі фактори:

1. Обізнаність людей про туберкульоз та можливості його виявлення та лікування (де, ↑ – позитивно впливає, ↔ – ніяк не впливає, ↓ – негативно впливає).
2. Побоювання людей щодо високої вартості лікування туберкульозу (↑↔↓).
3. Наявність інформації про те, куди варто звертатись по медичну допомогу (↑↔↓).
4. Відмова від звернення по допомогу через негативне ставлення оточуючих (↑↔↓).
5. Розуміння та підтримка близьких (↑↔↓).

в. Виходячи з оцінки впливу різних факторів на ефективність лікування туберкульозу, що, на вашу думку, варто зробити, щоб вона була вищою?

На допомогу педагогу: орієнтовні відповіді учнів підгрупи №3

а. вчасне припинення розповсюдження хвороби;
наявність мінімальних ускладнень від хвороби;
своєчасне лікування.

б. 1. ↑. 2. ↓. 3. ↑. 4. ↓. 5. ↑;

в. відповіді учнів.

Додаток 4

Підгрупа №4

а. Проаналізуйте текст і знайдіть інформацію про ознаки можливого захворювання на туберкульоз.

б. Заповніть анкету самооцінки та визначте, чи є у вас необхідність обстежитись на туберкульоз.

в. Візьміть додатковий бланк анкети та заповніть її таким чином, щоб результат оцінки вказав на необхідність негайного обстеження на туберкульоз.

г. Візьміть анкету із собою додому та запропонуйте своїм родичам теж оцінити, чи не варто б їм було пройти обстеження у сімейного лікаря.

Анкета самооцінки щодо визначення необхідності обстежитись на туберкульоз [12]

Матеріали “Скринінгової анкети для дорослої особи стосовно чинників ризику та симптомів, що можуть свідчити про ТБ” використано частково у зв’язку з особливостями сприймання учнями інформації про туберкульоз.

[12] Про внесення змін до стандартів охорони здоров’я при туберкульозі: наказ Міністерства охорони здоров’я України від 6.10.2021 № 2161. (дата звернення 15.11.2021).

№	Запитання	Так	Ні
1.	Чи є у Вас кашель або покашлювання більше 2-х тижнів?		
2.	Чи помітили Ви останнім часом підвищену втомлюваність та слабкість?		
3.	Чи є у Вас підвищена пітливість, особливо вночі?		
4.	Чи зменшилась вага Вашого тіла з невизначених причин?		
5.	Чи є у Вас упродовж останнього часу підвищення температури тіла (має значення навіть незначне підвищення – до 37-37,2°C)?		
6.	Чи є у Вас задишка при незначному фізичному навантаженні?		
7.	Чи турбує Вас біль у грудній клітці?		

**обстеження з метою виявлення туберкульозу проводиться за відповіді «так» на будь-яке запитання.*

На допомогу педагогу: орієнтовні відповіді учнів підгрупи №4

- а.** • тривалий кашель (протягом двох-трьох тижнів);
 - задишка;
 - підвищення температури тіла (до 37—37,5°C);
 - пітливість (переважно вночі);
 - погіршення апетиту, втрата ваги;
 - слабкість;
 - підвищена втомлюваність;
 - кровохаркання.

Окрім того, можна запропонувати учням 4 підгрупи, щоб під час презентації своїх матеріалів вони провели анкетування серед своїх однокласників.

3. Заключна частина

Презентація напрацювань підгруп (до 5 хв.).

Педагог: На жаль, через поширеність цієї хвороби ніхто не застрахований від зараження нею. Нам треба з вами усвідомити, що люди з туберкульозом живуть серед нас. Вони так, як і ми, мають почуття, бажання, мрії. Але часто замість підтримки і розуміння вони отримують недовіру, приниження. Ми повинні розуміти, що інфікована людина залишається людиною. І наше завдання полягає в тому, щоб підтримати, виявити розуміння і людяність до таких людей. А доброта, взаєморозуміння, повага, милосердя допоможуть хворим у боротьбі з недугою.

4. Рефлексія

Педагог: З метою закріплення пройденого матеріалу на занятті прошу вас прочитати твердження, які подано у таблиці, та висловити свої думки.

1. На занятті я працював...	активно / пасивно
2. Своєю роботою на занятті я...	задоволений / незадоволений
3. Під час занятті я...	не втомився / втомився
4. Мої знання...	стали міцнішими / стали гіршими
5. Матеріал на занятті мені був...	корисний / даремний; цікавий / нудний

“ТУБЕРКУЛЬОЗ: НЕБЕЗПЕЧНЕ, АЛЕ ВИЛІКОВНЕ ЗАХВОРЮВАННЯ”

Туберкульоз — одна з найбільш небезпечних інфекційних хвороб. Нині у світі щосекунди одна людина інфікується, а кожні десять секунд — помирає від туберкульозу. В Україні щодня виявляють 82 нові випадки захворювання на туберкульоз, щороку десять тисяч людей помирають від цієї недуги.

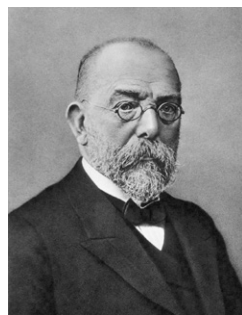
Збудниками цієї хвороби є мікобактерії. Це встановив німецький учений Роберт Кох у 1882 році. На честь цього відкриття, бактерію було названо його ім'ям — паличка Коха, а день, у який Р. Кох зробив доповідь про відкриття, відзначається у світі щороку як День боротьби з туберкульозом (24 березня).

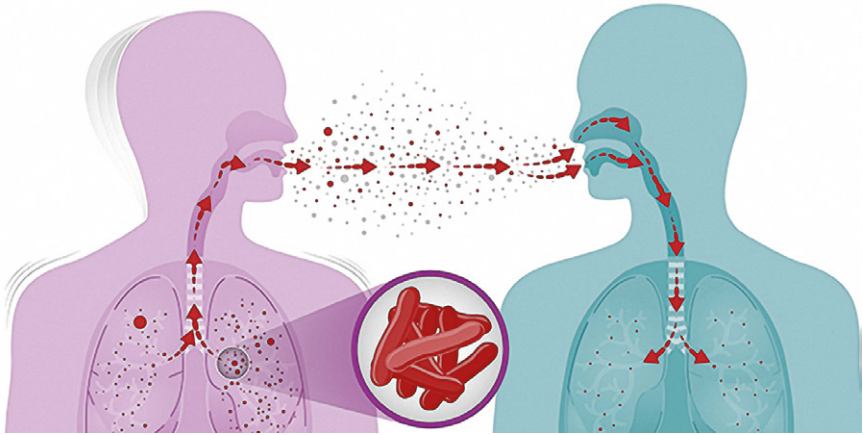
Збудники туберкульозу є доволі стійкими до несприятливих умов оточуючого середовища і можуть зберігати життєздатність тривалий час поза межами людського організму. Проте, розвиватись та розмножуватись вони можуть лише використовуючи ресурси всередині організму-хазяїна.

Хоча у літературі описуються різні шляхи зараження людини туберкульозом, головним є повітряно-крапельний. Він полягає у тому, що людина, яка є бактеріовиділювачем, під час кашлю або чхання, виділяє багато дрібних, навіть непомітних для ока, крапель, що містять велику кількість збудників. Такі краплинки можуть певний час утримуватись у повітрі і з потоком повітря потрапляти у легеневу систему оточуючих людей, де вони можуть почати розмножуватись та викликати захворювання. Це пояснює, чому туберкульоз вражає переважно легені.

Інші шляхи розповсюдження туберкульозу, у тому числі через травну систему або пошкоджену шкіру, практично не зустрічаються у нашій країні і мають винятковий характер, адже відбуваються у антисанітарних умовах при нехтуванні гігієнічними правилами.

[12] Про внесення змін до стандартів охорони здоров'я при туберкульозі: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 6.10.2021 № 2161. (дата звернення 15.11.2021).

Бактеріовиділення спостерігається у тих хворих на активну форму туберкульозу, які не лікуються. Сучасні методи лікування дозволяють припинити бактеріовиділення протягом 2-4 тижнів, за умови дотримання приписів лікаря. Відтак, хворий на туберкульоз, що сумлінно лікується під медичним наглядом, не створює небезпеку зараження для оточуючих. Проте, хворий на активну форму туберкульозу, що нехтує лікуванням, може заразити 10-15 осіб протягом року.

Через поширеність туберкульозної інфекції, ніхто не застрахований від зустрічі із її збудником, проте захворіє далеко не кожен. Багато залежить від стану імунної системи. Адже імунітет — потужна зброя проти збудників туберкульозу. Для підтримання імунітету важливо провадити здоровий спосіб життя: повноцінно харчуватися, достатньо рухатися, вчасно відпочивати, уникати переохолоджень і стресів, тютюнопаління, вживання алкоголю й наркотиків. Але, якщо ти нездужаєш або ще не зміцнів після хвороби, уникай тривалого перебування у багатолюдних місцях (громадському транспорті, ринках, вокзалах), де ймовірність зустрічі із збудником туберкульозу є вищою.

На початковій стадії інфікування ознаки туберкульозу можуть не виявлятися. Але, при ослабленні організму, хвороба може активізуватися. Тоді можуть з'явитися ранні прояви туберкульозу, що є не надто виразними та особливими. Тому, усі без винятку мають бути пильними та за перших ознак, схожих на туберкульоз негайно звернутися до лікаря. Чим раніше буде виявлено, що людина хвора на туберкульоз, тим легше буде лікувати захворювання.

До ранніх симптомів захворювання на туберкульоз найчастіше відносять:

- тривалий кашель (більше 2-3 тижнів);
- загальну слабкість, млявість, швидку втомлюваність;
- різке зниження маси тіла;
- підвищену температуру тіла;
- пітливість, особливо вночі.

Поступово, із розвитком захворювання, з'являються додаткові симптоми:

- задишка при фізичних навантаженнях;
- біль у грудній клітині;
- кашель з виділенням мокротиння, можливо, навіть, з кров'ю.

Задля виявлення захворювання роблять флюорографію — рентгенологічний знімок легенів, використовують сучасні молекулярно-генетичні методи діагностики, а за потреби і мікробіологічні.

До середини ХХ ст. туберкульоз вважали смертельною недугою. Переломним моментом у боротьбі з нею стало відкриття у 1944 році антибіотика стрептоміцину. Пошук нових ефективних медикаментів продовжується і сьогодні, завдяки чому сучасні ліки дають змогу виліковувати до 98% хворих на туберкульоз. Однак лікування є тривалим і потребує неухильного дотримання всіх рекомендацій лікаря, регулярного прийому медикаментів без жодного перериву. Хоча лікування туберкульозу є дороговартісним, держава оплачує витрати, завдяки чому діагностика і лікування туберкульозу в Україні є безкоштовними для хворого.

Головне, варто пам'ятати, що попередити інфікування легше та безпечніше, ніж вилікувати хворобу. Задля профілактики туберкульозу, як і інших інфекційних захворювань, слід дотримуватись особистої та громадської гігієни:

- ретельно мити руки з милом;
- регулярно здійснювати провітрювання та вологе прибирання приміщення;
- мити сирі овочі та фруктів;
- уникати вживання молока та інших продуктів, що не пройшли санітарного контролю та не піддавались знезараженню (наприклад, пастеризація або кип'ятіння молока);
- дотримуватись етикету чхання та кашлю та вимагати того ж від оточуючих.

Крім того, наголосимо на тому, що загартування та зміцнення імунітету є потужним засобом профілактики туберкульозу та інших інфекційних захворювань. Серед дієвих профілактичних заходів щодо попередження туберкульозу можна назвати:

- збалансоване харчування, не зловживання солодощами;
- дотримання розпорядку дня та правил особистої гігієни;
- активний та здоровий спосіб життя, у якому достатньо фізичного та розумового навантаження;
- доброзичливе і позитивне спілкування, вміння керувати емоціями;
- уникнення шкідливих звичок.

Відповідальність за здоров'я кожного члена суспільства лежить на ньому самому, а тому вчасне звернення до лікарів, діагностика і раннє виявлення захворювання допоможе зупинити розповсюдження туберкульозу в світі. Задля того, щоб зменшити швидкість розповсюдження туберкульозу, на державному рівні вживаються заходи, що спрямовані на якомога раніше виявлення і лікування хворих на туберкульоз; щеплення дітей; щорічне флюорографічне обстеження дорослих; щорічне обстеження дітей (реакція Манту); підвищення добробуту людей.

Використані джерела:

1. Про внесення змін до стандартів охорони здоров'я при туберкульозі: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 6.10. 2021 № 2161. URL: https://moz.gov.ua/uploads/6/33449-dn_2161_06_10_2021_dod.pdf (дата звернення 15.11.2021)

2. Основи здоров'я: підручник для 7 кл. закл.загальної середньої освіти / І.Д. Бех, Т.В. Воронцова, В.С. Пономаренко, С.В. Страшко. К.: Видавництво «Алатон», 2020. 198 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/pidruchnyky-7-klas-2020/18-osnovy-zdorovya-7kl/Osnovy-zdorovya-7-klas-Bekh.pdf>
3. Основи здоров'я: підруч. для учнів 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. В. Василенко, Н. І. Гущина, Г. А. Коломоєць. Тернопіль : Астон, 2015. 224 с. URL: http://aston.te.ua/userfiles/file/konkurs/4_i_7_klas_subvencia/osnovy_7_all.pdf
4. Основи здоров'я : підруч. для 7 класу загальноосвіт. навч. закл./ О. В. Тагліна. Х. : Вид-во «Ранок», 2015. 160 с. URL: http://www.ranok.com.ua/resources/files/pdf/Uch_OZ_7kl.pdf
5. Основи здоров'я : підруч. для 7-го класу загальноосвіт. навч. закладів / Т.Є. Бойченко, І.П. Василяшко, О.К. Бурська та ін. Київ : Генеза, 2015. 128 с. : іл. URL: <http://www.geneza.ua/sites/default/files/ebooks/7klas/Zdor.Boychenko.7klas.pdf>
6. Основи здоров'я : підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н. М. Поліщук. 2015. 240 с. URL: http://www.gramota.kiev.ua/pdf/7kl_Osnovu_zdor_Polischuk.pdf

Відповіді учнів.

Педагог: Тема нашого уроку «Майбутнє без туберкульозу», а епіграфом до нього є слова Вільяма Шекспіра «Здоров'я – дорожче за золото».

2. Основна частина

Педагог: Давайте згадаємо! Туберкульоз – це інфекційне захворювання, яке найчастіше вражає легені і передається повітряним шляхом від людини з активною респіраторною формою.

Доля збудника туберкульозу у навколишньому середовищі:

- ніколи не розмножуються в навколишньому середовищі;
- знищуються при сонячному світлі;
- виживають місяцями в мокротинні при +4°C; а при -20°C – роками;
- чутливі до високих температур (пастеризація або прання при 60°C);
- гинуть під впливом УФ-променів та дезінфікуючих засобів.

Основним шляхом передання туберкульозу є повітряний (аерогенний, аерозольний). Передання туберкульозу відбувається через інфекційний аерозоль, який утворюється після висихання крапельок слизу, що виділяються під час кашлю, гучної розмови, сміху та плачу.

Незважаючи на високу стійкість мікобактерій у зовнішньому середовищі, після осідання дрібні частинки прилипають одна до одної завдяки електростатичним силам і утворюють частинки пилу, які, навіть піднявшись у повітря знову, занадто великі для проникнення в дихальні шляхи. Таким чином, пил і предмети побуту не є факторами передачі туберкульозу [13].

[13] Туберкульоз:
шляхи передачі.

Туберкульозні бактерії на білизні, меблях, книгах, підлозі та інших предметах, які переносять збудників інфекційних захворювань, не є заразними.

Насправді захворіти може кожен, адже мікобактерією туберкульозу інфіковано 98% населення України. І лише 10% із тих, що інфіковані протягом життя, хворіють. Причини різні – ослаблений імунітет, стресова ситуація або ж тривале спілкування з хворим на туберкульоз.

Туберкульоз називають хворобою соціальною. Як ви вважаєте, чому?

Відповіді учнів

Педагог: Хто з перелічених людей має найбільший ризик заразитися та захворіти на туберкульоз? Чому?

1. діти і дорослі, які живуть з ВІЛ;
2. особи, які працюють або працювали в минулому у виробничих умовах із впливом діоксиду кремнію (головним чином, шахтарі і працівники металургійної галузі);
3. особи, які перебувають в ізоляторі тимчасового утримання; особи, узяті під варту, або засудженні до позбавлення волі, які перебувають в слідчих ізоляторах/установах виконання покарань; особи, які звільнилися із місць позбавлення волі; персонал, в т.ч. медичний, слідчих ізоляторів та установ виконання покарань;
4. медичні працівники;
5. діти і дорослі з захворюваннями, що призводять до ослаблення імунітету (хворі зі злоякісними новоутвореннями, цукровим діабетом, пацієнти, які отримують імуносупресивну терапію);
6. особи, які зловживають алкоголем чи вживають наркотики;
7. мігранти, в тому числі внутрішньо переміщені особи;
8. особи, які перебувають за межею бідності (зокрема, особи, які перебувають на обліку як малозабезпечені);
9. особи без визначеного місця проживання;
10. особи, які раніше лікувались від ТБ;
11. особи із захворюванням на пневмонію;
12. курці;
13. особи віком старше 60 років;
14. вагітні;
15. особи, які живуть у притулках [14].

[14] Про внесення змін до стандартів охорони здоров'я при туберкульозі: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 6.10.2021 № 2161. С. 57-58. (дата звернення 15.11.2021).

Відповіді учнів

Педагог: Сьогодні стали доступними дієві ліки, які сприяють швидкому одужанню та можуть вилікувати майже усіх пацієнтів з ту-

беркульозом. Лікування повинно тривати щонайменше 6 місяців. Особливу небезпеку для вашого оточення становить форма туберкульозу з бактеріовиділенням. Чим швидше хворий розпочне лікування, тим успішнішим воно буде, з меншою небезпекою зараження членів сім'ї та тих, що знаходяться поруч. Це головний принцип переривання ланцюжку передачі туберкульозу.

Педагог: Вашій увазі пропоную цікаві факти про туберкульоз!

1. Туберкульозу стільки ж років, скільки людству. Про це свідчать дані розкопок та найдавніші писемні документи. Так, з десяти скелетів єгипетських мумій XII ст. до н.е. в чотирьох виявили туберкульоз хребта.
2. Лікування хворих на туберкульоз безкоштовне.
3. 24 березня — Всесвітній день боротьби з туберкульозом.
4. Символом боротьби з туберкульозом є біла ромашка.
5. Багато видатних людей страждали від цієї страшної недуги: Леся Українка, Нікколо Паганіні, Фредерик Шопен.
6. Варто сказати й про те, що саме виходець з України Зельман Ваксман винайшов ліки проти туберкульозу, які врятували тисячі життів.

Педагог: А зараз пропоную пограти в гру «Знайди слово».

ь	и	я	ч	е	р	п	з	й	щ	у	о	т	е	м	ї
ї	т	й	р	п	о	х	а	ф	ї	м	г	г	н	і	ь
є	у	я	ф	л	ю	о	р	о	г	р	а	ф	і	я	щ
к	г	у	п	г	а	і	а	й	я	с	а	і	в	п	в
г	я	е	у	ф	к	е	ж	у	щ	ц	п	л	р	ф	
в	т	о	й	є	ч	ї	є	г	в	б	п	у	ш	п	я
ж	у	д	й	ч	а	ї	н	й	ї	ч	ї	я	у	с	т
и	б	р	д	р	г	т	н	в	в	і	є	л	є	ї	і
щ	є	п	л	є	н	н	я	ж	а	г	т	о	к	х	я
п	р	р	є	п	а	л	о	ч	к	а		к	о	х	а
ї	к	о	в	і	р	у	с	ч	ц	п	щ	с	к	и	щ
щ	у	б	д	д	м	ь	с	к	и	д	н	б	й	ц	д
с	л	а	р	є	н	т	г	є	н	є	л	л	щ	з	ї
щ	ь		і	м	ш	б	ї	а	м	щ	є	і	і	с	
е	о	м	ф	і	р	ф	а	с	і	л	д	с	щ	я	є
о	з	а	н	я	б	д	ь	ї	у	п	з	ж	г	г	г
ї	ь	н	ш	ч	і	г	п	х	г	о	т	о	б	м	д
и	х	т	н	н	г	й	к	ї	р	г	т	а	щ	с	ф
и	ї	у	н	ь	а	г	а	х	ь	е	о	м	і	ї	о

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Гра «Знайди слово». Відшукати 10 слів, які пов'язані із захворюванням на туберкульоз. Перемагають ті учні, які найшвидше знайдуть усі заховані слова, а їх має бути 10.

Довідка для вчителя:

На аркуші заховано 10 слів, а саме: вірус, туберкульоз, проба Манту, паличка Коха, щеплення, флюорографія, рентген, вакцина, епідемія, зараження.

Педагог: Дякую кожному за активність на занятті! А ми крокуємо далі. Попереду в нас вікторина «Правда або міф».

У кожного з вас на столі лежать картки червоного та зеленого кольору. Я буду зачитувати твердження, а ви якщо з ним погоджуєтесь, піднімаєте зелену картку, а якщо ні – червону.

Вікторина «Правда або міф»

1

Туберкульозом можна заразитися, якщо користуєшся книгами, предметами побуту, іншими речами хворого, споживаєш їжу, яку приготував або продавав хворий, або через користування спільним посудом (**Насправді:** Туберкульозні бактерії на білизні, меблях, книгах, підлозі та інших предметах, які переносять збудників інфекційних захворювань, не є заразними. Туберкульоз передається через повітря під час тривалого перебування в закритому приміщенні разом з людиною, хворою на туберкульоз легень, яка кашляє і не отримує лікування).

2

Щоб не заразитися туберкульозом, потрібно частіше мити руки і прибирати в місцях перебування великої кількості людей із застосуванням дезінфікуючих розчинів (**Насправді:** Мити руки і прибирати дійсно необхідно, це допомагає запобігти багатьом хворобам. Але це не допоможе захиститись від туберкульозу. Оскільки туберкульоз передається повітрям, єдиний спосіб знизити ризик захворювання – це регулярне провітрювання та використання УФ-опромінювачів).

3

На туберкульоз хворіти соромно, адже це хвороба людей з нездоровим способом життя (**Насправді:** За певних умов ризик захворювання збільшується. До груп ризику розвитку ТБ належать: 1) діти і дорослі, які живуть з ВЛЛ; 2) особи, які працюють або працювали в минулому у виробничих умовах із впливом діоксиду кремнію (головним чином, шахтарі і працівники металургійної галузі); 3) особи, які перебувають в ізоляторі тимчасового утримання; особи, узяті під варту, або засудженні до позбавлення волі, які перебувають в слідчих ізоляторах/ установах виконання покарань; особи, які звільнилися із місць позбавлення волі; персонал, в т.ч. медичний, слідчих ізоляторів та установ виконання покарань; 4) медичні працівники; 5) діти

і дорослі з захворюваннями, що призводять до ослаблення імунітету (хворі із злякисними новоутвореннями, цукровим діабетом, пацієнти, які отримують імуносупресивну терапію); 6) особи, які зловживають алкоголем чи вживають наркотики; 7) мігранти, в тому числі внутрішньо переміщені особи; 8) особи, які перебувають за межею бідності (зокрема, особи, які перебувають на обліку як малозабезпечені); 9) особи без визначеного місця проживання; 10) особи, які раніше лікувались від ТБ; 11) особи із захворюванням на пневмонію; 12) курці; 12) особи віком старше 60 років; 13) вагітні; 14) особи, які живуть у притулках, та інші. Тривалий близький контакт з хворим, який не отримує лікування, також є небезпечним. Як ми бачимо, від більшості цих обставин ніхто не застрахований).

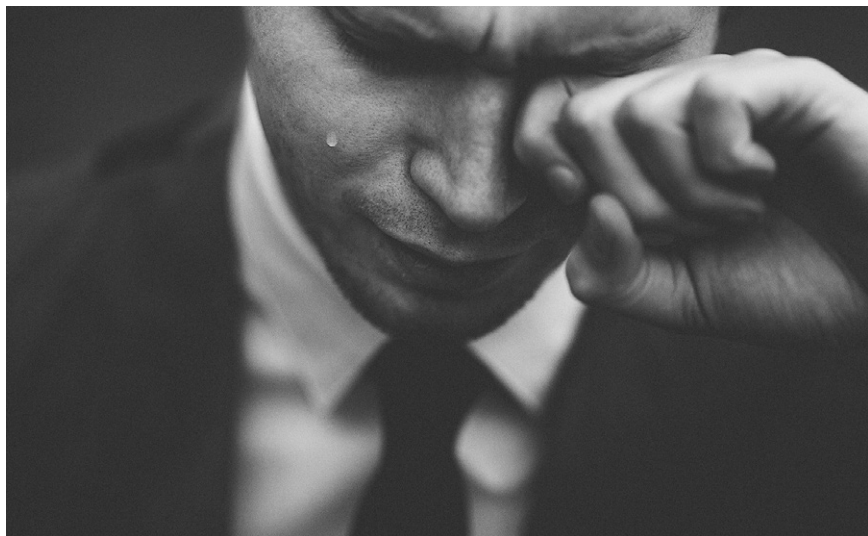
4 Людина, яка лікується або лікувалася від туберкульозу, становить велику небезпеку для оточення (**Насправді:** Небезпеку становить лише людина з туберкульозом легень, яка кашляє і при цьому не лікується. Через декілька тижнів після початку лікування така людина не може нікого заразити, навіть якщо в її організмі ще залишається збудник. Єдина умова – щоденний прийом ліків, що призначені з урахуванням чутливості).

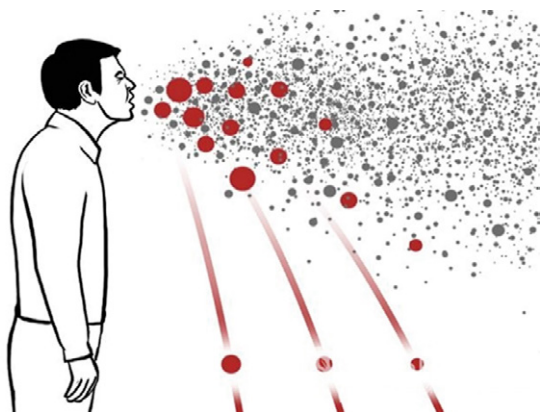
5 Туберкульозом можна заразитися в громадському транспорті, кафе, супермаркеті (**Насправді:** Туберкульоз не так швидко передається, як інші інфекції. Зазвичай заражаються люди, які проводять з хворим на туберкульоз легень тривалий час у близькому контакті).

6 Туберкульоз краще лікувати в стаціонарі: там є умови для ізоляції пацієнта, крім того, під час ін'єкцій краще засвоюються (**Насправді:** Найкраще лікування туберкульозу – це щоденний прийом ліків пацієнтом, який перебуває вдома, під контролем медичного працівника. У залежності від стану пацієнта та обставин його життя, або він сам може приходити до лікувального закладу, або йому доставляють ліки та контролюють лікування за допомогою дистанційних методів).

7 Лікування туберкульозу має побічні ефекти. Краще лікуватися народними методами (**Насправді:** Усі «традиційні» засоби боротьби з туберкульозом (собачий чи барсучий жир, сушені комахи, трави тощо) люди застосовували в ті часи, коли не було сильних антибіотиків для лікування захворювання. У такий спосіб намагалися компенсувати дефіцит необхідних для одужання харчових речовин – білків, мікро- і макроелементів. Але в ті часи туберкульоз усе одне був смертельною недугою. Тож одужати без спеціального лікування не можна).

Педагог: Як бачите, існує дуже багато різних міфів, через які в першу чергу страждають хворі на туберкульоз. Подивіться, будь ласка, на ці картинки. Які асоціації у вас виникають, коли ви їх бачите? Як ви вважаєте, чи зможе людство назавжди побороти туберкульоз?

Педагог: Як ви гадаєте, чи можемо ми допомогти людям, які хворіють на туберкульоз? Для того, щоб відповісти на це питання, прошу об'єднатися у 2-4 підгрупи.

Робота в групах «Шляхи допомоги людям, що хворіють на туберкульоз»

Клас об'єднується у 2-4 групи (залежить від кількості учнів у класі).

Завдання для груп: визначте, яким чином ми можемо допомогти людям, які хворіють на туберкульоз?

Презентація роботи груп, обговорення.

3. Заключна частина

Після обговорення учням роздаються папірці, вирізані у формі пелюсток ромашки. Діти пишуть на них побажання людям, які хворіють на туберкульоз, і прикріплюють до плаката «Майбутнє без туберкульозу».

Педагог: Діти, у кожного на парті знаходяться пелюстки ромашки, подумайте й запишіть слова підтримки та побажання людям, які хворіють на туберкульоз. Напишіть їх та розмістіть на плакаті.

4. Рефлексія

З метою фіксації ваших результатів щодо засвоєння теми заняття виконайте вправу «Продовж фразу» (*можна провести усно чи письмово*).

Я зрозумів, що...

Я відчув, що ...

Мене здивувало...

Мені було цікаво...

Для мене було відкриттям те, що ...

Я можу себе похвалити за ...

Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 9-го класу

Мета: розширити знання учнів про основні ознаки захворювання на туберкульоз; формувати компетентне ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих людей; розвивати вміння використовувати отримані знання в повсякденному житті і навчати цьому інших; виховувати повагу, доброзичливість, співчуття, турботливе ставлення до людей, які хворіють на інфекційні захворювання.

Заняття для учнів 9-х класів проводиться у формі мініпроектів. Зокрема, якщо є технічна можливість, то пропонуємо мініпроект №1. OneImpact Ukraine, де необхідною умовою є наявність мобільних пристроїв в учнів та доступ до інтернету. За відсутності технічних можливостей, як варіант, пропонуємо мініпроект №2. Агенти змін: 1+1.

Мініпроект №1. OneImpact Ukraine

Завдання для учнів:

- поділитися на 3 підгрупи;
- придумати назву своїй підгрупі (обов'язково в назві має бути слово «туберкульоз») і розробити її логотип/емблему;
- встановити на мобільному телефоні додаток **OneImpact Ukraine**;
- кожна підгрупа отримує індивідуальне завдання:

1 підгрупа – знайдіть у додатку інформацію про права людей, яких торкнулась проблема туберкульозу. Детально ознайомтеся зі змістом, який розкриває ці права. Обговоріть у підгрупі права й розташуйте їх у порядку пріоритетності від 1-го до 21-го місця, де 1-е – найбільш важливе, 21-е – найменш важливе.

Продемонструйте своїм однокласникам за допомогою жестів, міміки, пантоміми сутність перших 5-ти прав, які Ви визначили найбільш значущими (*важливо: під час демонстрації категорично забороняється спілкуватися і промовляти будь-які слова*).

2 підгрупа – знайдіть у додатку інформацію, яка розкриває основи про туберкульоз. Подану інформацію представте у вигляді малюнків. Результати оформіть у вигляді журналу.

3 підгрупа – знайдіть у додатку інформацію про попередження туберкульозу. Подану інформацію представте у вигляді схем і таблиць. Результати оформіть у вигляді плаката.

Після виконання всіма групами завдань відбувається презентація напрацювань кожної підгрупи, а також колективне обговорення.

Мініпроєкт №2. Агенти змін: 1+1

Діти, сьогодні ми з вами матимемо унікальну можливість долучитися до світової програми з подолання туберкульозу. У 2019 р. Всесвітня організація охорони здоров'я розпочала спеціальну молодіжну ініціативу під назвою 1+1 із закликом до мобілізації молоді для активізації боротьби за припинення поширення туберкульозу у світі. Ініціатива спрямована на розширення взаємодії з молодими людьми та залучення їх до просвітницької діяльності щодо припинення хвороби.

Ви агенти, які будуть ознайомлювати з інформацією про туберкульоз молодших школярів. Для цього вам необхідно:

- поділитися на 3-4 підгрупи (залежно від кількості 1-4 класів у ЗЗСО);
 - придумати назву своїй підгрупі (обов'язково в назві має бути слово «туберкульоз») і розробити її логотип/емблему;
 - у кожній підгрупі обрати куратора – людину, яка буде керувати вашим проєктом, розподіляти обов'язки між учасниками, вести переговори з учителями початкової школи щодо організаційних питань з проведення заходу;
 - обрати ігри, вправи, бесіди тощо для проведення виховної години для учнів початкової школи щодо ознайомлення їх з профілактичними заходами щодо запобігання захворюванню на туберкульоз (кожна група за вибором має обрати 2 різні форми роботи). У нагоді вам стане цей посібник
-
- підготувати сценарій виховної години для учнів початкової школи щодо ознайомлення їх з профілактичними заходами щодо запобігання захворюванню на туберкульоз тривалістю до 20-25 хв;
 - розробити і підготувати наочний матеріал для проведення заходу;
 - зробити фото або відеофіксацію проведеного заходу;

- підготувати презентацію і ознайомити своїх однокласників з результатами проведеної виховної години для учнів початкової школи щодо ознайомлення їх із профілактичними заходами щодо запобігання захворюванню на туберкульоз.

Після проведення всіх заходів у початковій школі варто провести підсумкове заняття з учнями 9-х класів, де обговорити і розглянути результати їхньої діяльності.

ВАЖЛИВО! Для виконання цього проєкту заздалегідь необхідно домовитися з учителями початкових класів щодо можливостей проведення учнями профорієнтаційних заходів

Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 10-го класу

ВЕБКВЕСТ ДЛЯ УЧНІВ 10 КЛАСУ

Тема: «Туберкульоз як соціальна проблема»

Мета вебквесту: формувати в учнів 10 класу знання, уміння та здатності щодо пошуку та аналізу інформації з проблеми захворюваності на туберкульоз, шляхів поширення та боротьби з інфекцією; сприяти усвідомленому розумінню необхідності вести здоровий спосіб життя та відповідально ставитися до збереження здоров'я свого та тих, що знаходяться поруч; виховувати вміння командної взаємодії та поваги один до одного.

Освітні завдання:

- з'ясувати рівень обізнаності учнів з проблеми;
- навчити шукати достовірну інформацію про туберкульоз та особливості перебігу захворювання, робити усвідомлені висновки;
- формувати розуміння учнями шляхів поширення інфекції та навичок профілактики захворювання на туберкульоз;
- сприяти мотивації старшокласників до здорового способу життя та відповідальної поведінки в соціумі.

Обладнання та матеріали:

- клас, у якому наявні комп'ютери або ноутбуки з навушниками та підключенням до мережі інтернет за кількістю команд (повинні бути відокремлені один від одного для зручної роботи кожної команди). Альтернативою можуть бути індивідуальні цифрові пристрої: планшети, телефони учнів для швидкого пошуку інформації кожним учасником;
- для зручності надсилання вчителем покликань на інтернет-ресурси необхідно, щоб на основному пристрої, який використовуватимуть учні в командах, була відкрита електронна пошта одного з членів команди;

- картки із завданнями вебквесту (додаток А);
- великий екран або мультимедійна дошка, яка під'єднана до вчительського пристрою;
- аркуші паперу, кольорові олівці, ручки для кожної команди (за потреби).

Тривалість заходу – 45 хв.

План заходу:

Вступна частина (до 10 хв.).

На початку заняття запитайте в учнів: що вони знають про туберкульоз? Чому туберкульоз називають соціальною проблемою? Повідомте учням основні факти щодо захворюваності на туберкульоз в Україні та світі (*обговорення до 3 хв*).

Ознайомте учнів із темою заняття та формою роботи.

Проведіть, за потреби, коротку інструкцію щодо основних понять (*інтернет-покликання, інтернет-джерело, QR-код, файл Jат, слайд презентації* тощо).

Поясніть правила:

- кожна команда працює самостійно, не заважаючи іншим. Важливо, щоб команда, яка першою виконала завдання, не повідомляла результати своєї роботи всім учасникам;
- під час вебквесту командам дозволяється звертатися за допомогою вчителя лише з організаційних, технічних питань;
- на початку вебквесту кожна команда отримує одне (перше) завдання, а подальші – після правильного виконання попереднього. Виконане завдання кожна команда показує/пересилає на електронну пошту вчителю; якщо результат відповідає вимогам, команда отримує інше завдання. Якщо завдання виконане не повністю або неправильно – команда повертається для його доопрацювання;
- виграє та команда, яка перша виконає правильно всі завдання квесту.

Об'єднайте учнів у групи (оптимальна кількість 4 особи). На «головному» комп'ютері, який використовуватиме команда, необхідно відкрити електронну скриньку одного з учасників команди (*для швидкого обміну інформацією з учителем*).

Запропонуйте кожній групі вигадати назву своєї команди, використовуючи літери з назви вебквесту (**туберкульоз як соціальна проблема**) на кшталт «беркут», «орел», «сонце» тощо.

Запропонуйте учням звернутися до команд-суперників із мотивуючими фразами, напр.: «Вдалого старту та швидкого фінішу!» (важливо, щоб учні толерантно підтримували один одного).

Виконання командами завдань вебквесту (до 30 хв)

Спостерігайте за роботами в командах – важливо, щоб усі учні брали активну участь, підтримували один одного, не провокували конфлікти.

Після завершення вебквесту підбийте підсумки (до 5 хв):

- Запитайте в учнів: що нового про туберкульоз вони сьогодні дізналися? Що необхідно робити для запобігання поширенню захворюваності на туберкульоз?
- Наголосіть на важливості дотримання здорового способу життя; слід не зловживати алкоголем, курінням; дотримуватись правил індивідуальної гігієни, праці та відпочинку, санітарно-гігієнічних умов у приміщеннях.
- Повторіть правила профілактики захворювання на туберкульоз: зміцнення імунітету (здоровий спосіб життя); профілактичні обстеження; особиста безпека в побуті (уникати контакту з імовірними носіями інфекції); лікування застудних захворювань під контролем лікаря.
- Перегляньте на великому екрані роботи всіх команд, обговоріть труднощі виконання. Можна провести голосування за краще виконані завдання командами та визначити, таким чином, переможців. Привітайте спільними оплесками переможців вебквесту.

ЗАВДАННЯ ВЕБКВЕСТУ

Завдання 1. «Факт з історії»:

Розробити інформаційне повідомлення (плакат), яке має містити:

- символ боротьби проти туберкульозу;
- коротку інформаційну довідку про Всесвітній день боротьби проти туберкульозу (дата, історія його виникнення);
- обов'язково зазначити інтернет-джерело, з якого використано інформацію.

Плакат дозволяється підготувати в одному із запропонованих варіантів (залежить від обізнаності учнів з цифровими сервісами): 1) файл Jam у сервісі <https://jamboard.google.com/>; 2) слайд електронної презентації; 3) аркуш паперу (за умови низького рівня обізнаності з цифровими сервісами).

Рекомендація: для швидшого виконання завдання варто розподілити обов'язки в команді: один – шукає інформацію про символ (дозволяється використовувати власні телефони), один – про день боротьби проти туберкульозу, інший малює на аркуші символ, ще один записує факти тощо.

Файл (або аркуш) з виконаним завданням група підписує своєю назвою (яку необхідно визначити на початку заходу) і надсилає вчителю. Якщо завдання виконане правильно, вчитель зараховує його та надсилає на електронну пошту команди, яка виконала перше завдання, вебпосилання для виконання подальшого завдання «Я знаю».

Завдання 2. «Я знаю»

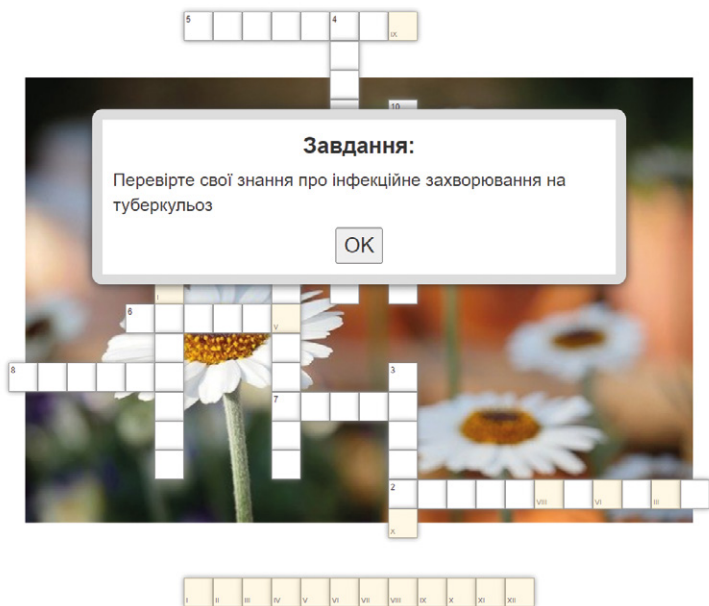
Кожна команда розв'язує кросворд (опис запитань в додатку Б) за інтернет-покликанням [15], яке їм надіслав учитель електронним листом. До листа варто додати QR-код, який містить покликання на кросворд та покликання на інтернет-ресурс з інформацією про туберкульоз, яку учні можуть використати для розгадування кросворда та самоосвіти:

[15] опис запитань в додатку Б

Рекомендація: для успішної роботи в команді важливо, щоб кожен учасник здійснював пошук відповіді на одне завдання кросворда на своєму пристрої, а лідер команди вносив відповіді на головному ПК. Такий розподіл обов'язків сприятиме швидкому виконанню завдання та самостійному опрацюванню інформації про туберкульоз кожним учнем.

Завдання 2 вважається виконаним, якщо учні правильно відповіли на всі запитання кросворда та склали зашифроване в кросворді ключове слово. Фото екрана з розгаданим кросвордом один з учасників команди надсилає вчителю. Вчитель перевіряє виконання завдання і надсилає команді на електронну пошту покликання на інтернет-ресурси для третього завдання.

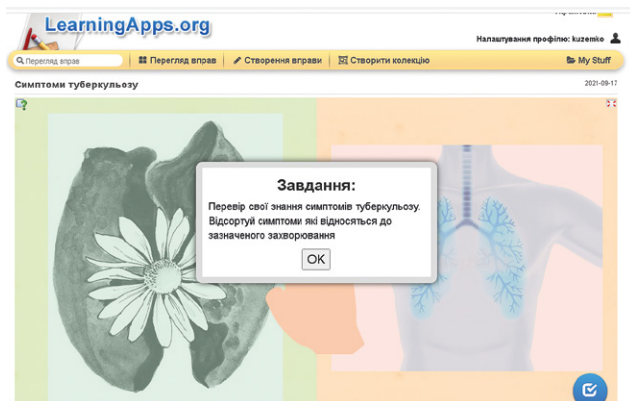

[16] відео про туберкульоз

Завдання 3. «Що треба знати про туберкульоз»

Кожній команді необхідно переглянути навчальне відео про туберкульоз[16] (3 хв), яке їм надіслав учитель електронним листом, та виконати вправу на розуміння симптомів туберкульозу[17]. До листа варто додати QR-код для індивідуального виконання завдань учнями на власних пристроях.

Якщо вправу виконано правильно, учні прочитають фразу з побажанням, яку необхідно переказати вчителю.

[17] Вправа на розуміння симптомів туберкульозу

Фото екрана з виконаним завданням один з учасників команди надсилає вчителю.

додаток А

Картки із завданнями вебквесту

Картки для кожної команди необхідно надсилати на електронні скриньки (їх може відкрити один з учасників команди на головному ПК), оскільки вони містять активні покликання на інтернет-джерела

Завдання 1 «Факт з історії»

Розробити інформаційне повідомлення (плакат), яке має містити:

- *символ боротьби проти туберкульозу;*
- *коротку інформаційну довідку про Всесвітній день боротьби проти туберкульозу (дата, історія його виникнення);*
- *обов'язково зазначити інтернет-джерело, з якого використано інформацію;*
- *зберегти файл, підписати назвою групи (яку визначити на початку заходу) і надіслати вчителю (дозволяється пересилання фото з екрану з мобільного телефону).*

Плакат дозволяється підготувати в одному із запропонованих варіантів на вибір:

- 1) файл Jam у сервісі <https://jamboard.google.com/>
- 2) слайд електронної презентації
- 3) аркуш паперу

Рекомендації:

- орієнтовний час виконання не більше 6-7 хв;

для швидшого виконання завдання варто розподілити обов'язки в команді: один шукає інформацію про символ (дозволяється використовувати власні телефони), інший – про день боротьби проти туберкульозу, ще один малює на аркуші символ, другий записує факти тощо.

Завдання 2 «Я знаю»

Розв'язати кросворд за інтернет-покликанням

Завдання вважається виконаним, якщо всі слова кросворда правильно відтворені та визначено зашифроване ключове слово. Фото з екрана надіслати вчителю (дозволяється пересилання фото з екрана на мобільний телефон).

Рекомендації:

- орієнтовний час виконання не більше 6-8 хв;
- для успішної роботи в команді важливо, щоб кожен учасник здійснював пошук відповіді на одне завдання кросворду на своєму пристрої, а лідер команди вносив відповіді на головному ПК. Для цього варто скористатися додатками телефону для зчитування QR-коду:

Для пошуку необхідної інформації про туберкульоз можете скористатися покликанням на інтернет-ресурс:

Не повідомляйте отриману інформацію іншим командам!

Завдання 3. «Що треба знати про туберкульоз»

1. Перегляньте відеосюжет за покликанням:
2. Обговоріть у групі, які симптоми характерні для захворювання на туберкульоз.
3. Виконайте вправу за покликанням:

Рекомендації:

- орієнтовний час виконання не більше 6-8 хв;
- кожен член групи може виконати цю вправу, скориставшись додатками телефону для зчитування QR-коду:

Для того, щоб вправа вважалася виконаною, знайдіть фразу з побажанням, яку необхідно переказати вчителю.

Не повідомляйте отриману інформацію іншим командам!

додаток Б

Запитання кросворда «Я знаю!»

1. Масове поширення інфекційної хвороби серед населення відповідної території за короткий проміжок часу (у тому числі й на туберкульоз).
2. Інфекційне захворювання, збудником якого є паличка Коха.
3. Застаріла назва туберкульозу.
4. Діагностування активного туберкульозу проводиться шляхом комп'ютерної.....(слово в називному відмінку).
5. Сукупність захисних механізмів, які допомагають організму боротися з інфекцією.

6. Орган людини, де найчастіше зосереджується патологічний процес під час захворювання на туберкульоз.
7. Імунологічний діагностичний тест, внутрішньошкірне введення туберкуліну, що дозволяє виявити специфічну імунну відповідь організму на туберкульоз.
8. Один із симптомів туберкульозу.
9. Одним із механізмів передачі туберкульозу є повітряно-.....
10. Символ боротьби проти туберкульозу.
11. Один з органів людини, який може вражатися туберкульозом, окрім легень.

Інформаційна довідка (для вчителя):

Вебквест – спеціально організований вид дослідницької діяльності, для виконання якої учні здійснюють пошук інформації у мережі інтернет за вказаними URL-адресами. Вебквести можна використовувати як додатковий матеріал у процесі навчальної і поза-класної роботи. Використання вебквестів у просвітницькій роботі

відповідає особливостям пізнавальної діяльності старшокласників та сприяє:

- формуванню навичок пошуку потрібної інформації у мережі інтернет, дослідницьких та творчих здібностей учнів;
- розвитку критичного мислення та здатності до аналізу, узагальнення та оцінки інформації;
- виробленню самостійності у вирішенні проблемних завдань та пошуку ефективних рішень;
- налагодженню комунікації і взаємодії в команді.

Орієнтовний конспект заняття щодо запобігання захворюванню на туберкульоз для учнів 11-го класу

Тема: «Зупинити поширення туберкульозу – завдання для кожного»

Мета: формувати здатність до критичного осмислення та узагальнення інформації; сприяти усвідомленому розумінню соціальної проблеми туберкульозу; виховувати ціннісні орієнтації на здоровий спосіб життя, збереження і зміцнення здоров'я свого та людей, що знаходяться поруч.

Обладнання та матеріали:

- великий екран, колонки;

- відеопрезентація [18]
- кольорові стікери/маленькі аркуші, кошик чи коробка;
- роздаткові картки із описом «міфу» про туберкульоз, 4 великі аркуші (для фліпчарту або інші) та 4 набори маркерів/фломастерів.

[18] відеопрезентація

Тривалість заходу – 45 хв.

План заходу:

1. Вступне слово вчителя.
2. Перегляд і обговорення відео.
3. Вправа «Кошик ідей».
4. Вправа «Головні міфи про туберкульоз».
5. Вправа «Я можу». Рефлексія.
6. Завдання самостійної роботи.

ХІД

Вчитель: Наша зустріч має дві мети: ми обговоримо важливу для суспільства і кожного з нас проблему та, водночас, скористаємося можливістю пригадати отримані раніше знання для підготовки до ДПА та ЗНО, що є для вас відповідальним завданням і важливою життєвою подією.

Тему нашої зустрічі ми з'ясуємо дещо пізніше. Наразі пропоную взяти участь у мінівікторині, відповіді на запитання якої ви зможете отримати, уважно прослухавши композицію і переглянувши картину відомого художника.

(демонстрація відео)

Сподіваюсь, ця композиція отримала емоційний відгук у серці кожного. А те, що ви щойно почули і побачили, допоможе дати відповіді на запитання:

Вчитель: Хто автор творів, з яких вона складена? Картина, музика, вірші?

Інформаційна довідка: Музика, що увійшла до композиції, написана великим польським композитором – Фредеріком Шопеном. Картина, яку ви бачили на екрані, створена норвезьким художником Едвардом Мунком. Саме його найпронизливіший художній образ – Крик – нині широко тиражується у вигляді карнавальних масок. А вірші належать перу нашої Лесі Українки.

Вчитель: Хто пам'ятає, як називається вірш, який щойно прозвучав? Правильно, молодці! Це «Contra spem spero» – «Без надії сподіваюсь». Мабуть, ви відчували, що хоча всі твори належать до різних жанрів мистецтва, вони передають певний емоційний стан авторів: схвилюваність, тугу за минулим, віру у майбутнє попри складнощі, з якими зіткнулися герої.

(демонстрація слайда)

- *Можливо, хтось може відповісти, що об'єднує всі три запропоновані твори мистецтва (вірш, музика, картина)?*
- *Через які спільні обставини довелося пройти Фредеріку Шопену, Едварду Мунку, Лесі Українці?*

Інформаційна довідка:

 Леся Українка. Ще немовлям Лариса Косач була інфікована мікобактерією туберкульозу, і в неї, ймовірно, розвинувся первинний період захворювання. У більшості випадків первинне інфікування не призводить до захворювання завдяки адекватній реакції захисних систем організму. Однак Леся народилася ослабленою фізично. Пусковим механізмом розвитку активної фази патологічного процесу стало переохолодження.

Впродовж наступних років хвороба прогресувала.

 Едвард Мунк. Норвезький художник Едвард Мунк був одним з найвидатніших символістів і експресіоністів свого часу. Коли Едвард був зовсім юним, його сестра і мати померли від туберкульозу. Ці трагічні події сильно вплинули на Мунка і його творчість.

 Фредерік Шопен – видатний польський композитор і піаніст французького походження. Є національним героєм Польщі. У 21 рік Шопен захворів на туберкульоз легень, який турбував його решту життя. Шопен помер від серцево-легеневої недостатності, спричиненої туберкульозом, у своїй паризькій квартирі на Вандомській площі 17 жовтня 1849 року.

- Хтось здогадався про основну тему нашої зустрічі? Звичайно, об'єднує ці твори спільна проблема – захворювання на туберкульоз, що нині є соціальною проблемою. А тема заняття – «Зупинити поширення туберкульозу – завдання кожного».

Оскільки туберкульоз відомий людству давно, про це захворювання існує багато інформації, яка не завжди відповідає дійсності. Давайте з'ясуємо, що кожен з вас чув про туберкульоз. Прошу записати по одному «факту», який ви знаєте про туберкульоз (на одному аркуші – один факт, кількість фактів від одного учасника не обмежена). Аркуші згорнути і покласти в «кошик» (**вправа «Кошик ідей»**).

Опис вправи: кожен учасник за чергою виймає згорнений аркуш і зачитує «факт». Повідомляє, чи погоджується він з цим твердженням, чи ні, та наводить аргументи. Вправа триває доти, доки всі аркуші з кошика не будуть проаналізовані. На цьому етапі дуже важливо, щоб вчитель лише спостерігав, а не втручався в розмову учасників. Не потрібно спростовувати або підтверджувати правильність висловлених учасниками думок.

Вчитель: Ви вже зрозуміли, що про туберкульоз існує і багато фейкової інформації, тобто такої, яка не відповідає дійсності. Тому зараз ми

працюватимемо над спростуванням низки міфів про це захворювання (робота в групах, вправа «**Головні міфи про туберкульоз**»).

Об'єднання учнів у групи (4 групи по 5-6 осіб). Кожна група отримує своє завдання – одне не підтвержене фактами твердження про туберкульоз (варто запропонувати кожній групі обрати для себе картку із завданням з-поміж запропонованих (сліпий вибір)). Якщо у процесі гри «кошик ідей» неправильне твердження вже звучало, то варто нагадати про це учням.

Опис вправи:

Кожна група отримує картку, де зазначено один поширений міф про туберкульоз та вказано завдання, яке необхідно виконати на великому аркуші паперу. Для пошуку необхідної інформації учні можуть скористатися мобільними пристроями або ПК. Варто запропонувати учням перелік інтернет-покликань на інформаційні ресурси з достовірною інформацією про туберкульоз (покликання у переліку використаних джерел).

Картка 1. Міф: Туберкульозом можна заразитися, якщо користуєшся книгами, предметами побуту, іншими речами хворого, споживаєш їжу, яку приготував або продавав хворий, або через користування спільним посудом.

Завдання для групи:

- Записати твердження (міф) на аркуші паперу.
- Вказати аргументи, які спростовують цей міф.
- Навести приклади профілактичних заходів для запобігання поширенню інфекції.
- Аркуш естетично оформити.

Інформаційна довідка (для вчителя): Таки чином заразитися туберкульозом не можна. Туберкульоз передається через повітря під час тривалого перебування в закритому приміщенні разом з людиною, хворою на туберкульоз легень, яка кашляє і не отримує лікування.

Картка 2. Міф: На туберкульоз хворіти соромно, адже це хвороба людей з нездоровим способом життя.

Завдання для групи:

- Записати твердження (міф) на аркуші паперу.
- Вказати причини виникнення такого твердження.

- Зазначити осіб, які входять до групи ризику зараження на туберкульоз, та способи діагностики та попередження інфекційного захворювання.
- Аркуш естетично оформити.

Інформаційна довідка (для вчителя): За певних умов ризик захворіти збільшується. На туберкульоз частіше хворіють безробітні, безпритульні, люди, які живуть за межею бідності, ув'язнені, а також мігранти, військовослужбовці, медики, шахтарі і металурги. Ризик приєднання туберкульозу підвищують ВІЛ-інфекція, зляккісні новоутворення, цукровий діабет, автоімунні захворювання. На великий ризик наражаються також люди, які пережили трансплантацію органів або кісткового мозку. Від більшості цих обставин ніхто не застрахований.

Картка 3. Міф: Людина, яка лікується або лікувалася від туберкульозу, становить велику небезпеку для оточення.

Завдання для групи:

- Записати твердження (міф) на аркуші паперу.
- Вказати аргументи, які спростовують цей міф.
- Зазначити, які органи можуть бути вражені туберкульозом.
- Аркуш естетично оформити.

Інформаційна довідка (для вчителя): Небезпеку становить лише людина з туберкульозом легень, яка кашляє і при цьому не лікується. Через декілька тижнів після початку лікування така людина вже не може нікого заразити, навіть якщо в її аналізах ще залишається збудник. Єдина умова – щоденний прийом ліків, що призначені з урахуванням чутливості.

Картка 4. Міф: Якщо людина захворіла на туберкульоз – це завжди.

Завдання для групи:

- Записати твердження (міф) на аркуші паперу.
- Вказати аргументи, які спростовують цей міф.
- Охарактеризувати джерела захворювання на туберкульоз.
- Аркуш естетично оформити.

Інформаційна довідка (для вчителя): У більшості випадків навіть тяжкі випадки туберкульозу добре лікуються. Нині в Україні безоплатні всі заходи вчасної діагностики туберкульозу і всі ліки для

лікування різних форм захворювання, доступні в світі. Проте якщо людина приймає ліки з перервами або взагалі відмовляється від лікування завчасно, збудник стає «тренуваним» до дії ліків – набуває медикаментозної стійкості. За такої форми захворювання лікування триватиме довше і є менш ефективним. Більше того, така людина поширює стійкі форми інфекції у своєму оточенні, тож близькі люди наражаються не просто на ризик хвороби, а на ризик розвитку найбільш несприятливої її форми.

Представлення виконаних групами робіт. Під час представлення групами напрацювань дозвольте аудиторії задавати запитання спікерам за темою їхнього виступу. Однак стежте, щоб діалог відбувався на засадах поваги один до одного.

Обговорення та рефлексія.

Вправа «Я можу» – «ланцюжок» Мета: сприяти усвідомленню учнями відповідальності за власне здоров'я та необхідності проведення профілактичних заходів кожним для запобігання поширення інфекційного захворювання серед населення.

Опис вправи: кожен учасник за чергою продовжує фразу: «Я зупиню поширення туберкульозу тим, що буду.....».

Завдання самостійної роботи:

Запропонувати старшокласникам розробити інформаційний ресурс (вебсайт) для ознайомлення учнів школи із соціальною проблемою захворювання на туберкульоз. Орієнтовний зміст сторінок сайту:

- історична довідка (інформація про туберкульоз: виникнення, ознаки, дослідження);
- корисна інформація щодо профілактики туберкульозу;
- відеоконтент: сюжети про захворювання; відео про відомих людей, які мали захворювання тощо;
- розважальний контент: онлайн-кросворди, онлайн-вправи та ігри (для закріплення матеріалу з теми).

Використані джерела:

1. Мельник В.М. Туберкульоз: шляхи зараження і запобігання: сайт Національного інституту фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського. URL: <http://www.ifp.kiev.ua/doc/people/tubzar.htm>

2. 10 міфів про туберкульоз: сайт МОЗ. URL: <https://moz.gov.ua/article/health/10-mifiv-pro-tuberkuloz>
3. Туберкульоз. Вебсайт «Вікіпедія». URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%83%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D0%B7#%D0%9F%D1%80%D0%BED1%84%D1%96%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>

Косенчук О.Г., Новик І.М. Особливості просвітницької роботи щодо запобігання захворюванню на туберкульоз та подолання соціально-психологічних наслідків: методичні рекомендації для педагогічних працівників закладів дошкільної та загальної середньої освіти: [навчально-методичний посібник]. Частина 2. Київ, 2022. 104 с.

Вадим Карандій

Директор державної установи «Український інститут розвитку освіти»

Шановні колеги-педагоги, вихователі, психологи, батьки, та, зрештою, усі, хто долучається до виховання дітей та молоді!

Колектив Українського інституту розвитку освіти, у співпраці з командою проєкту РАТН, підготував посібник з великим сподіванням, що він стане у пригоді тим, хто прагне втілювати навчально-виховний процес і фахово, і цікаво, і корисно. За форматом посібник є книгою, але ми намагалися створити радше інструмент, який дозволив би фахівцям гнучко використовувати подану інформацію та запропоновані навчальні завдання відповідно до рівня підготовки учнів та творчого задуму проведення занять. Посібник ґрунтується на принципі цілісного та послідовного подання навчального матеріалу з поступовим його ускладненням, що дозволяє використовувати матеріал для організації роботи не лише одного класу, але і усієї школи. Прагнучи зробити посібник дієвим освітнім ресурсом, автори доклали зусиль, щоб інтегрувати до чинного Державного стандарту дошкільної освіти та Державного базового стандарту середньої освіти приклади інтерактивних завдань з відеороликами, презентаціями, тестовими завданнями тощо. Є надія, що ви, шановні колеги, доповните ці підходи власними знахідками та напрацюваннями для формування у дітей навичок особистої гігієни, піклування про власне здоров'я та здоров'я інших, підтримки людей, які потребують допомоги під час хвороби. Сподіваюсь, ця робота дасть вам поштовх та підказку для реалізації кращих задумів заради виховання наших дітей здоровими та щасливими.

Гунта Дравніця

Директор проєкту «Підтримка зусиль у протидії туберкульозу в Україні» (РАТН)

Чи не вперше проєкт міжнародної технічної допомоги Україні у сфері охорони здоров'я спрямовує свої зусилля на допомогу не лише медичній спільноті, але й педагогам загальноосвітньої школи. Адже ми розуміємо, що саме завдяки вчителям усвідомлений досвід поколінь засвоюється молодими людьми. Школа може змінити їхні знання про хворобу і ставлення до здоров'я. Існує хибне уявлення, що туберкульоз — це вирок, це проблема бідних, це сором, про який ніхто не має знати. Але туберкульоз не обходить стороною ані бідних, ані багатих, ані дорослих, ані дітей. Це одна з десяти основних причин смертності у світі. Ми довго були обмежені у знаннях про туберкульоз та можливості його лікування і, відтак, лишалися безсилимими перед цим захворюванням, але розвиток медичної науки все змінив, і наразі шанс на повне одужання і життя є у тих, хто раніше його майже не мав! А разом з вами, шановні вчителі, ми можемо допомогти у вихованні освіченого і прогресивного покоління, можемо змінити ставлення суспільства до людей, яким потрібна підтримка і допомога без осуду. Ми будемо вдячні, якщо наша ініціатива щодо системного, послідовного формування свідомого ставлення дітей, батьків, педагогів до туберкульозу буде підтримана, і ми спільно зробимо внесок у зміцнення здоров'я та благополуччя українського народу.